

Poština plačana v gotovini

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK X ★ LIV **4** APRIL ★ 1954

VSEBINA:

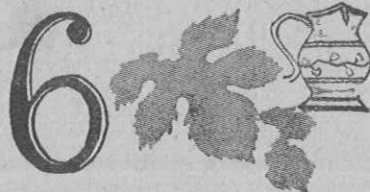
Pred skupščino Planinske zveze Slovenije	177
Pavel Kunaver: Triglavski ledenik v Krnici?	179
Ing. Lev Pipan: Po 20 letih spet v Durmitorju	187
Dr. Jože Pretnar: 60 let slovenskega planinstva	194.
Janko Blažej: Po gorskem svetu Združenega kraljestva	198
Robert Kump: Osnovne prvine v alpskem smučanju	204
Leopold Stanek: Obsavski pastel	209
Cene Lej: Čez severno steno Pohorja na razgledni stolp	210
J. S.: Žrtve gora na dovškem pokopališču	213
Društvene novice	216
Iz planinske literature	221
Razgled po svetu	223

Priloga v 4. številki: Simončič Vlado - Vlastja: Na Komni
Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreš, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 22-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Gostinsko podjetje »ŠESTICA«

z obratom.

»Dom v Podutiku«

Ljubljana

Zbirališče vseh
planincev naj bo v

»ŠESTICI«

Postreže svoje goste z najizbranejšimi jedili in dobro pijačo.
Obiščite poletni senčni vrt.
Nudijo se vam razne specialitete

Pred skupščino Planinske zveze Slovenije ✓

Po jubilejnih proslavah planinske organizacije v letu 1953 stoji pred nami v aprilu 1954 nov, važen akt — skupščina Planinske zveze Slovenije.

Kot so bile proslave 60 letnice obstoja slovenske planinske organizacije izraz veselja in navdušenja nad izvršenim delom, tako mora biti skupščina PZS tisti organ, ki bo to delo kritično premotril, neizprosno ošibal slabe in napačne metode dela, pohvalil pa tisto, kar je bilo koristno in je pripomoglo k nadaljnjemu razvoju naše organizacije. Ocena dela mora biti zato izvršena iz širših vidikov, ne zgolj iz ozkih, lokalnih ali morda celo iz osebnih. Taka ocena nam ne bi pokazala prave slike stanja v planinski organizaciji, mudili bi se pri nevažnih vprašanjih, celota bi bila pa zamegljena.

Pravilno bi bilo torej, da društva svojo lastno, domačo problematiko obdelajo že na svojih občnih zborih, delegatom za skupščino PZS pa naj naroče, da na skupščini obravnavajo le tiste probleme, ki so važni za širši krog slovenskih planincev in za napredek celotne organizacije. Iz tega izhaja, da morajo biti tudi občni zbori posameznih planinskih društev skrbno pripravljeni in jih društva ne smejo šteti zgolj za nujen akt, ki se pač mora vsako leto izvršiti, da se izvoli nov odbor in da dobi stari odbor razrešnico.

Kako bomo ugotovili važne probleme slovenskega planinstva? Nedvomno je potrebno v prvi vrsti pregledati sklepe zadnje skupščine in ugotoviti, kaj je bilo po teh sklepih storjenega. Ena osnovnih misli zadnje skupščine je bila ta, da se društva v svojem delu organizacijsko utrdijo, finančno čim bolj osamosvoje in tako polagoma zažive samostojno društveno življenje, ki pa mora biti seveda v skladu s cilji celotne planinske organizacije. Društvo, ki je v tej smeri doseglo kake uspehe, je nedvomno napredovalo in čim več društev je tak napredek doseglo, tem več je napredovala tudi organizacija kot celota.

Ker pa sta od zadnje skupščine PZS pretekli že več kot dve leti, je razumljivo, da so se v tem času pojavljale pred našo organizacijo nove naloge, ki jih zadnja skupščina še ni mogla predvideti, take naloge so bila naša društva dolžna sama opaziti in svoje delo vskladiti tako, da ne bi postala v svojem delu okorela in starokopitna. Lastna iniciativa je znamenje svežosti in mladostnega poleta v delu, je sigurno znamenje napredovanja in ne stagnacije ali morda celo nazadovanja.

Velika naloga skupščine bo tudi v tem, da bo pravilno premotrila delo vseh naših odsekov, tako gospodarskega, alpinističnega, propagandnega, markacijskega in drugih, ter ugotovila, kateri teh odsekov v svojem delu zaostaja za drugimi odseki. Potrebni bodo sklepi takega značaja, da bo vsem našim odsekom omogočeno enakomerno delovanje in da bodo imeli vsi odseki enake možnosti napredka, kajti nikdar ne smemo pozabiti, da le delo vseh naših odsekov predstavlja tisti faktor, ki je merilo za napredek celotne organizacije.

Ne mislim v tem članku nanizati vseh vprašanj, ki naj jih skupščina obdelata, prepričan pa sem, da je takih vprašanj mnogo. Želim ponovno poudariti dejstvo, da bodo le dobro pripravljene in izvedene občni zbori planinskih društev naše pereče probleme pravilno osvetlili in da bodo delegati takih društev najuspešnejši in najkoristnejši sodelavci naše skupščine.

Ni naključje, da se bo skupščina vršila v Mariboru. Štajerska prestolnica je naš drugi, veliki planinski center, ki ima poleg planinske dejavnosti še važno nalogo mejnega stražarja. Vse tamkajšnje planinsko območje je bilo že od nekdaj narodnostno ogroženo in planinska organizacija na tem ozemlju ni med zadnjimi, ki je poklicana to ozemlje ohraniti slovenstvu. Planinsko društvo Maribor in okoliška planinska društva so to nalogo dosledno in uspešno vršila in zato je prav, da slovenski planinski parlament zaseda letos prav v Mariboru. Prepričan sem, da bo to koristilo napredku naše organizacije na Štajerskem, delegatom pa bo omogočeno, da spoznajo načine dela tudi tam, kjer obli vrhovi Pohorja in prijazne košenice Kozjaka privabljajo številne planince v svoje območje.

KOŠIR FEDOR
predsednik Planinske zveze
Slovenije

TRIGLAVSKI LEDENIK V KRNICI?

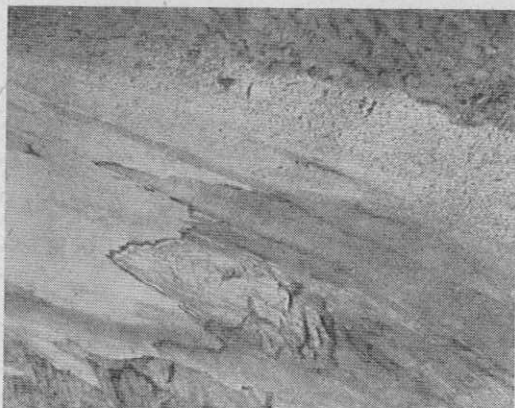

Foto Pavel Kunaver

Sl. 1. Razpoke v vrhnjem delu ledenika v bližini steze od Triglavskega doma na Mali Triglav

Čim bolj se pogreza vase triglavski ledenik, čim bolj se taja in kopni, tem mikavnejši postaja in kaže vsako leto nekaj novega, kar prej nisi opazil. Ko sem 17. avgusta 1953 stopil na Kredarico, me je kar osupnila praznina v območju triglavskega ledenika. Nisem mogel drugače, kakor da sem pomislil: »Ledenik je mrtev!« Od lani so zazijale nove goličave okoli skrčenega ledenika. Od prejšnjega leta ni ostalo skoraj nič snega in od zimskega ravno tako silno, silno malo.

Ledenik črpa samo še iz starih zalog, ki pa bolj in bolj minevajo. Kar s petih strani se krči, od zgoraj in spodaj, od zahoda in vzhoda in še s površja proti notranjosti. Dotoka pa ni od nikoder. Že 1951/52 je bila zima v visokih gorah tako skopa s snegom, da ledenik ni ničesar pridobil, samo izgubljal je in se tanjšal. In letos ni bilo nič bolje. Kako so celo stara snežišča pod Kredarico in Ržjo nazadovala, nam priča celo žalostni dogodek, da je prišlo na dan truplo dr. Oblaka, ki je ležalo v krajni zevi, kamor je revež kot samohodec zdrsnil meseca septembra leta 1951.

Prvo, kar sem letos opazil novega, so bile velike počii v ledu pod Malim Triglavom, kakih sto metrov od steze. Tam v avgustu nikdar ni bilo drugega kakor stari sneg nad ledom. Letos pa se je prvič umaknil ledenik daleč proč od steze, in drugič, stari sneg je tako skopnel, da je prišel na dan zadnji stari led, ležeč na talni moreni. (Slika 1.) Te nenavadne počii — bilo je okoli 10 večjih in več manjših — so bile po več metrov široke in mestoma do 6 m globoke. Nekatere so bile napolnjene na dnu z ostrim gruščem notranje morene. Za gorohodce, ki šele zadnji dve desetletji hodijo na Triglav, je bil to nov prizor, saj je imel ledenik le tam velike počii, kjer se je nekoč valil preko sedaj golih grbin na severozahodni strani.

Letos je bilo treba še bolj daleč kolovratiti čez nestalni in udirajoči se grušč stranske in talne groblje, preden si prišel do ledenika samega. Toda ko si se ledeniku približal, je nekaterikrat zašumelo pod nogami. V groblji so zazijali žlebovi in voda je šumela v njih.

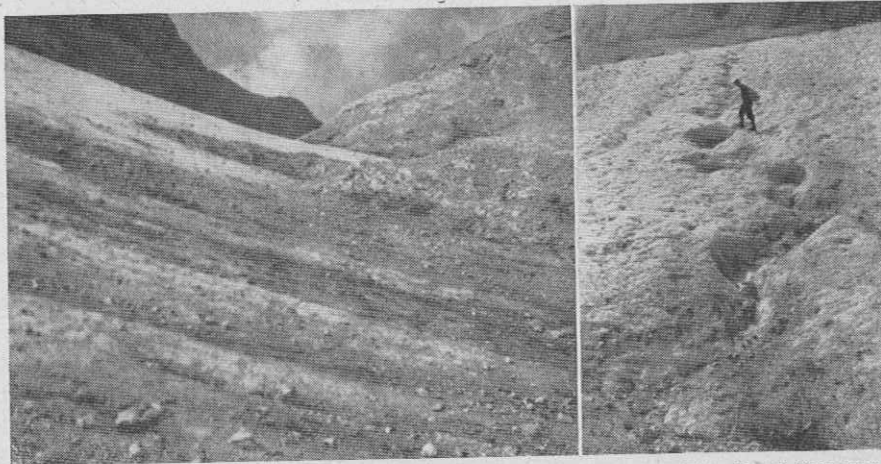

Foto Pavel Kunaver

Sl. 2. Spodnji del ledenika 18. VIII. 1953, pokrit z gruščem

Sl. 3. Žleb na vrhu ledenika 18. VIII. 1953

Če si natančneje pogledal, si videl pod gruščem led, sicer poln ostro-robega kamenja notranje morene, a vendarle dokaz, da je še precej ledu pod vrhnjo, debelo odejo morene. Led pa je polagoma prevladal in se pokazal tudi na vrhu (slika 2.), četudi na gosto pokrit z gruščem. Med njim je curljala voda v tanjših in močnejših curkih. Čim manj je bilo grušča na ledu, tem manj je ta oviral razvoj žlebičev, ki so po golem ledeniku paralelno od vrha doli preprežali površje. Po njih je kakor (slika 3.) lani šumela voda v taki množini, da ti je bilo kar težko pri srcu, ko si videl pred seboj upadli, umirajoči ledenik. Zanimivo pa je bilo, da so bili žlebiči mnogo manj globoki kakor lani, čeprav je voda drla po njih v enaki meri.

Seveda, čeprav je toliko vode zapuščalo ledenik in se je na koncu večjih žlebov zbirala že v cele potoke, vendar nikjer ni doseгла golega sveta. Povsod na koncu ledenika so zijale neštivilne manjše in večje počiče, ki so hlastno srkale vodo in jo grgraje pošiljale v notranjost apneniških skladov, da jo vodijo v dno Vrat, do izvirov Bistrice.

Kjer je ledenik zapustil do letos pokrito osnovno skalovje, so se pokazale nove grbine. Na njih je ležalo polno križem ležečega rumenega grušča vseh velikosti, da se ga na bolj strmih plateg ni bilo varno dotakniti, kajti lahko se je zrušil pod teboj in nekajkrat se mi je podrlo pod nogami, da sem se ob ostrih robovih počteno odrgnil. Ta grušč izvira deloma od gornje, deloma od spodnje morene. Spodnja služi ledeniku kakor široki oblič, ki dolbe in gladi osnovno skalo. Ker pa je apnenec zelo topljiv, naši od ledenikov oproščeni Podi hitro zakrasujejo in posebno hitro izginjajo značilne raze, ki jih začrtujejo ostrorobe skale, ki se z ledenikom vred drsajo po dnu. Letos sem pa na novih golinah, ki jih je ledenik ravno zapustil,

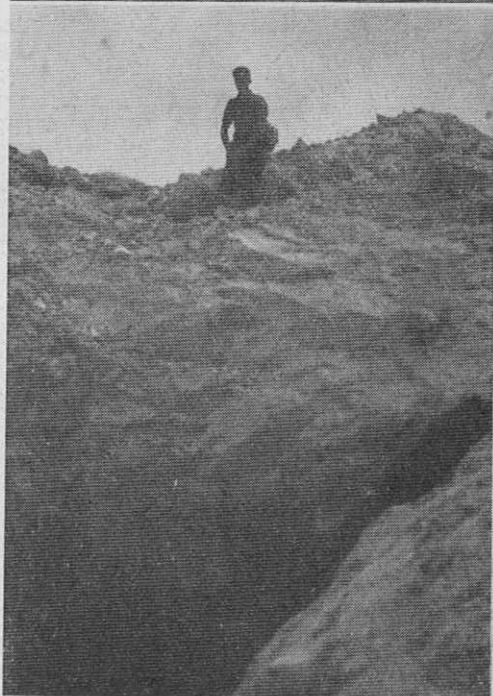
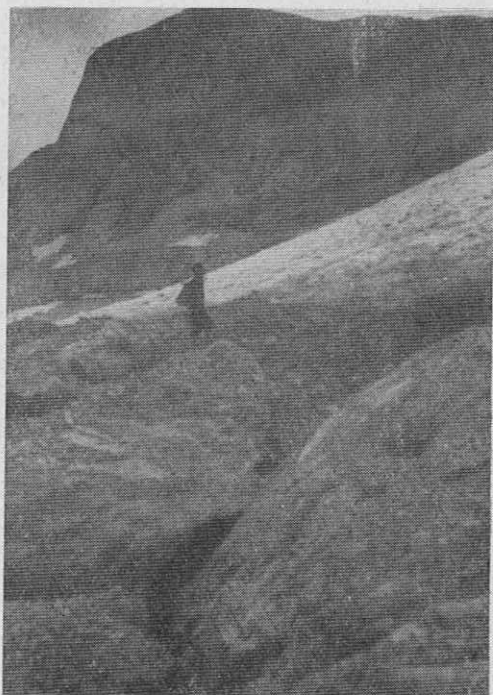
opazil mnogo novih raz v smeri, v kateri se je ledenik premikal proti nižavam. V nekaj letih bosta ostre robove raz deževnica in snežnica stopili in odpravili. V trdih kristalastih škrljavcih in granitih Osrednjih Alp se ohranijo te raze stoletja dolgo!

Ves položni dolnji rob ledenika je bil črn od alg, prsti, vode, drobirja in ledu. Bil je kakor ledeno močvirje, v katerega si se na ravnih mestih do gležnjev in globlje udrli. Na sliki 4 (gl. str. 182) ta črni rob dobro vidiš. Na tej sliki pa opaziš že nekaj drugega — plati grbin vse proti ledeniku — a o tem pojavu, ki nam nudi neke dokaze, nekoliko pozneje. Vse pa je kazalo, da je ledenik zopet upadel za okoli dva metra, na mnogih mestih pa se je umaknil več metrov. Posebno vidiš to na sliki 5 in 6. Če pogledaš lansko sliko, ki ti kaže konec ledenika ob prepadu pod Glavo, ki jo lepo vidiš na desni strani slike 4, vidiš, da sega ledenik tik do črnega vhoda v prepad. Manj se vidi na njej curek vode, ki je tekkel po skali navzdol. Pa poglej letošnjo sliko od 18. avgusta! Kakšen razloček! Kjer

Sl. 5. Konec ledenika pri prepadu pod Glavo. Lani je led pokrival vse skale do začetka prepada
18. VIII. 1953

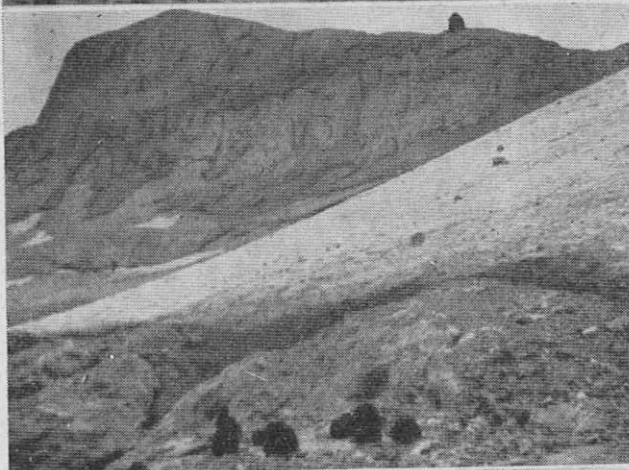
Sl. 6. Prepada pod Glavo. Lani je led segal do prepada in voda je tekla čez letos suhe skale
18. VIII. 1953

Foto Pavel Kunaver

Sl. 4. Triglavski ledenik 18. VIII. 1953. Na koncu grbine, deloma viseče proti ledeniku

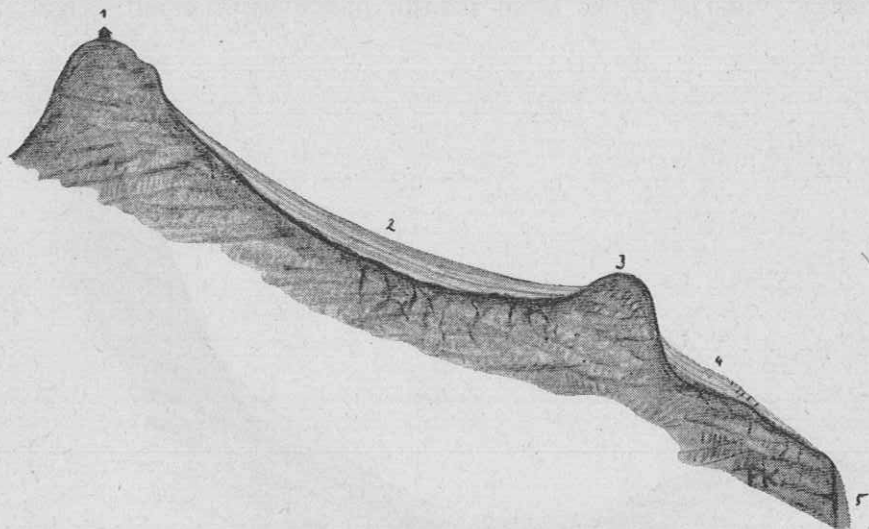

Sl. 7. Pas rumenih sten, do vrh katerih so pred dobrim pol stoletjem segala snežišča in ledenik pod njimi

Sl. 11. Led pod grobljo in ponikva pod ledom. Spredaj suh jarek, izdolben v grobljo in spodnji led 18. VIII. 1953

stoji gornik, je lani ležal še stari led, umazan in poln grušča, ki se je ob tajanju in premikanju ledenika polagoma rušil v prepad. Slika ti dokazuje, da se je ledenik od lanskega leta umaknil za več metrov in se izdatno stanjšal. Voda, ki je tekla od ledenika na tem mestu, ni več dosegala prepada in je po drugih razpokah izginjala v notranjost apneniških skladov. Pač pa je tekel v prepad curek vode, ki je pritekal med razpokami pod menoj, od koder sem obe sliki posnel. Voda je tekla od mnogo više nad menoj ležečih koncev nazadujočega ledenika. Za menoj namreč se je led tudi umaknil na nekih krajih

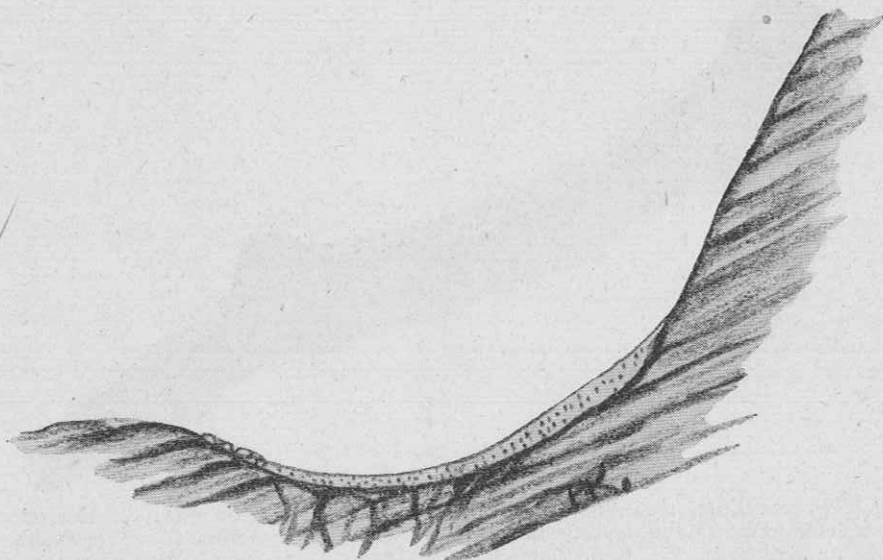

Sl. 8. Prezrez skozi ledenik, kakršen se je razprostiral pred okoli 70 leti od Kredarice mimo Glave do severne stene po Slovenskem steburu. 1 = Triglavski dom na Kredarici. 2 = bivši ledenik. 3 = Glava. 4 = Ledenik med Glavo in steno. 5 = Slap pod ledenikom (pretiran)

do deset metrov nazaj in goline, gladke, strme grbine, so tudi tukaj pokazale v rumenih skalah mnogo raz.

Od tod z grbin nad prepadom je bil značilen pogled nazaj proti Kredarici kakor tudi proti masivu Triglava. Do petdeset metrov visok venec rumenih skal je kazal, do kam je bil svet pokrit še pred nekaterimi desetletji s snegom in ledom. Na sliki 7 vidiš dokaj razločno svetlejšo steno med ledenikom in vrhnjimi skalami Kredarice. Žalosten ostanek nekdanjega mogočnega ledenega plašča leži v podnožju stene — umazano snežišče. Če rekonstruiramo s pomočjo teh golih sten pod Kredarico in grbin med Glavo in severno steno, dobimo približno sliko, kakršna se je nudila gornikom pred 60—70 leti. (Slika 8.) Slap pri t. 5 pa je bil še, ko sem jaz leta 1912 plezal po Slovenskem steburu v Steni. In ta slap smo lepo videli tudi iz doline, posebno če ga je veter razpršil v meglen pajčolan. Črne stene pa so danes malone popolnoma suhe in sive.

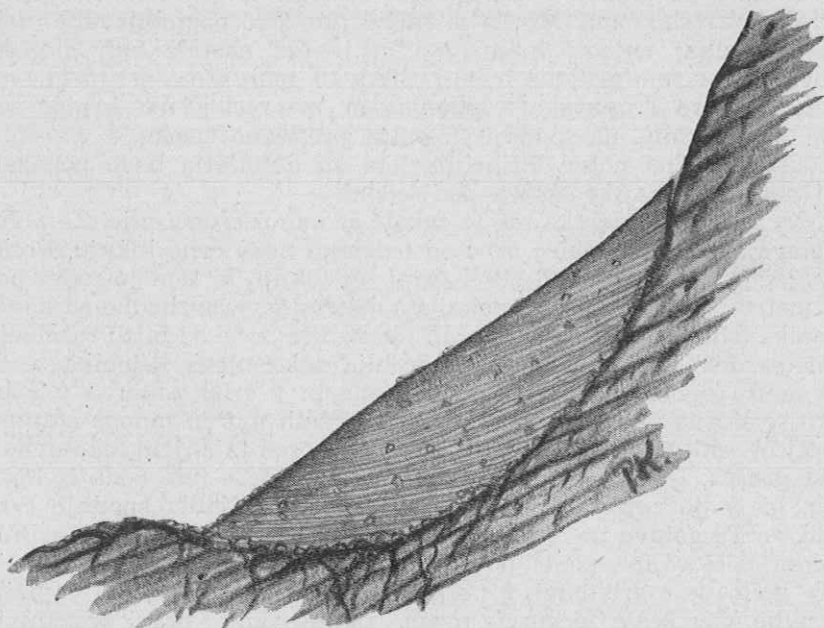
Pa se vrnimo nekoliko še k platem, ki vise proti ledenikovemu koncu. Te so se pokazale v zadnjih letih (slika 4.). Vsakdo, ki obiskuje naše višje vrhove, pozna globoke krnice, pogreznjene v masiv gore. Dosti jih najdeš po Kamniških planinah, Julijskih Alpah pa tudi v višjih legah Karavank. Posebno lepe pa ima sam glavni masiv Triglava, največja med njimi je ona med Malim in Vel. Triglavom, tam zadaj za planinskim domom Planika. Če pa te ne poznaš ali je še nisi opazoval, pa si gotovo dobro videl tisto, ki je ugreznjena v masiv Malega Triglava na južni strani Kredarice. Videl si jo, ko si se zadnjih petindvajset minut dvigal iz

Sl. 9. Prerez skozi krnico južno od Kredarice pod Triglavskim domom

Krnskega sedla proti Kredarici. To krnico, polno obsežnih konkavnih snežišč, moraš tudi prečiti, če greš s Kredarice v podnožju jugovzhodnih sten Malega Triglava proti Planiki. V njej je nekoč ležal vrhnji del ogromnega ledenika, ki je v svoji največji obsežnosti v ledeni dobi segal daleč tja čez Bohinjsko dolino do Lesc. Toplejša doba je potisnila prav v območje Triglavskega vrha, kjer je dobival z izdatnimi plazovi dovolj snega, da je polnil vse vrhnje podnožje, toda razdeljen na posamezne dele. Največ snega so s plazovi dobivali ravno tisti deli ledenika, ki so ležali na sedanjih podih Za Planjo, v krnici za Planiko, v konti med Malim Triglavom in južnim pobočjem Kredarice, in seveda tam, kjer je sedanji ledenik. Ti mali ledeniki so ležali na ločnici večnega snega. Že ob samem ravnovesju med tajanjem in letnim dodajanjem snega in ledu, je v teh kontah otekalo ogromno vode v notranjost zemeljskih plasti in posebno ta

voda je topila apnenec pod ledenikom, da se je ugrezal bolj in bolj v ostenje. Tako so v glavnem nastale krnice v višjih gorskih rebrih. Pri nas so pokrite z debelo plastjo grušča z melišči, na katerih leže snežišča dalj ali manj časa, kakršna je pač bila zima in kolikor je pač padlo snega še v prvih pomladanskih mesecih. Mnogo krnic ima poglobljeno dno, na katerega spodnji strani so deloma na noter, h gori viseče grbine, mestoma pokrite z grobljami. Taka krnica je ravno tista, ki jo nazadnje omenjam, na južni strani Kredarice. Le-

Sl. 10. Približni prerez skozi Triglavski ledenik z morebitno krnico v dnu

denik, ki jo je nekoč pokrival, je bil torej zelo debel, da je mogel s strmin Malega Triglava gladko prehajati na spodnje strmine. Verjetno je tudi on nekoč, ko se je razmerje med tajanjem leda in snega ter dodajanjem obrnilo v prid prvemu, kazal najprej stotine plasti ledu, kakor jih kaže danes goli Triglavski ledenik. Polagoma pa je seveda moral izginiti, ker je obrnjen proti jugovzhodu in ko se je podnebje le preveč ogrelo. Krnica, ki jo je polagoma izgledal ledenik, leži sedaj gola in prazna pred nami.

Sedaj pa opazujemo, da se na spodnji strani Triglavskega ledenika kažejo gole grbine, ki deloma tudi vise proti ledeniku in kažejo na neko poglobljeno dno pod ledenikom (glej sliko 4.). Pa še ena reč je zanimiva. Vsakdo je v poznem poletju opazil, da se preko ledenika razprostirajo neštete paralelne črte, ki niso nič drugega kakor plasti ledu, kakor je v davnnini nastajal. Vse te plasti izginjajo

v notranjost ledenika in če bi jih prešteli, bi nekako našli, kako star je najnižji, najspodnji led. Obenem pa nam kažejo te ledene plasti, izginjajoče polagoma navznoter, da je led mnogo debelejši, vsaj v sredini, kakor se nam to zdi. Proti Kredarici in tja proti steni in Kugyjevi polici so se sicer res pokazale bolj plitve plasti; a sedaj se v glavnem delu ledenika in za spodnjimi grbinami začne kazati drugačna oblika ledenikovega dna, ki bo morda podobna krnici na drugi, južni strani Kredarice. V to stran, kjer sedaj leži ledenik, se je tudi največ naletelo plazov z Malega in Velikega Triglava in iz ostenja med obema vrhovoma. Morda je ravno zato bilo poglobljevalno delo ledenika tukaj najbolj intenzivno in je tod nastala bolj globoka krnica, kakor smo prvotno mislili. Slika 10. nam samo približno kaže strukturo Triglavskega ledenika in morebitno krnico pod njim. Tudi grbine na spodnji strani so pretirano visoke, a v resnici vendarle vise na noter. Prihodna leta ali desetletja bodo pokazala bolj natančno, kaj se skriva pod ledom. —

Za slovo od ledenika me je čakalo še eno presenečenje. Že z vrh Triglava sem opazil daleč proč od ledenika neko črno luknjo. Preko udirajočih se grobelj sem odšel proti tej luknji, ki sem jo našel pod več metrov globoko grobljo nekaj sto metrov severovzhodno od konca ledenika (slika 11.). Črna luknja in temna lisa so se od blizu razčlenili v meter debelo plast gruščā — grobljo nekdanjega ledenika, v do dva metra debelo plast umazanega leda in v črno ponikvo v ledu. Tako se skriva še na mnogih krajih obsežnih moren mnogo starega, skoraj bi rekli fosilnega ledu, ki ga varuje pred tajanjem tako debela plast gruščā. Pred nekaj leti pa je morala tod še teči voda iz ledenika, ki se je zajedla med grušč in led in naredila spodnjo črno ponikvo. Ta gotovo ne drži daleč, ampak le do ene izmed neštevilnih skalnih počī v apnenčevi podlagi. Tako je ledenik in vse nove in stare goličave z grbinami, grobljami in neštevilnimi kotliči v nižjih predelih, kjer se je začelo že močno zakrasovanje, pravi labirint in zbirka najzanimivejših in pestrih oblik, ki jih skala, voda in led preprstano oblikujejo na plateh našega mogočnega Triglava. —

Ing. Lev Pipan:

PO 20 LETIH SPET V DURMITORJU

(Nadaljevanje in konec)

10. Zelo uspešen dan

omaj se je zdanilo, že sem pokukal iz šotora po vrenu. Nežne meglice so se lepile v rebrih Medjeda, s čudovito mirne površine jezera se je rahlo kadilo; vse je dišalo po svežini gorskega jutra. Ravno sem hotel z glasnim »Ustaj, narode!« zmotiti ta globoki pokoj, ko mi uho ujame šum, ki pritegne nase mojo pozornost. Stopim previdno proti bregu: flota ponirkov je počelnjala svoje vragolije. Postavljali so se na glavo, izginjali pod površino, se spet tam dalje dvigali iz vode in tako je šlo kar naprej. Na neopazno znamenje so se vsi zagnali kot puščice po površini jezera, le s konci peruti so bičali vodo, da je pršelo vse naokrog in so se dolge sledi risale za njimi. Kot bi trenil, so se ustavili, naslednji hip pa že zginili pod vodo. Oddaljevali so se, ne da bi me opazili, dobro skritega v grmovju. Le zgodaj zjutraj in pred mrak prihajajo ti ljubki potapljači iz skalnatih skrivališč pomola, ki sega daleč v jezero. Spominjam se, da smo pred 20 leti te prijazne jezerske živalce občudovali tudi na Škrčkih jezerih (nad 1700 m).

Vrnil sem se k šotorom in dvignil še preostalih 5 članov naše družbe. Z Lojzom II so bile kajpada spet težave, saj, če moraš vstati, se je treba zbuditi. Nekaj po 6. uri smo odšli. Po že znani poti ob Mlinskem potoku smo se dvignili na Crijepuljno poljano. Menda je šlo moje včerajšnje opozorilo, da bo tura zelo dolga, Lojzu, Bertu in Ivi močno do srca. Kot pravi športniki so bili mnenja, da je treba moči hraniti za konec. No, ostala trojica je bila mnenja, da je to varčevanje s silami nekoliko pretirano. Povsod smo jih morali malo čakati.

Ob osmih smo bili pri stanovih v Spodnji Ališnici. S tako vnemo smo pili mleko, da je Iva pozabila čutarico polne kave. Kolikokrat smo se je potem v pripeki čez dan hrepeneče spomnili!

Po poti, ki smo jo že poznali, smo preprečkali še Zgornjo Ališnico in se strmo vzpeli na greben, ki se vleče od Bezimenega vrha proti severozapadu do Planinice in strmo pada v dolino Škrk. Kot smo pozneje ugotovili, smo krenili preveč k Bezimenemu vrhu in tako zašli nad nerodne prepadne skoke in žlebove. Morali bi se držati bolj Planinice, kjer so lahki sestopi v Škrke. Spomin izpred 20 let na te prehode mi je preveč zbledel.

Krasne barve obeh jezer v Škrkah, velikega, kjer se prelivajo od sinje na robu do temnomodre v sredini, in malega, ki je, ležeče pod sivimi stenami Prutaša, tudi samo vse modrosivo, so nas vabile, da nismo nič kaj izbirali sestopa. Nekako smo se premotovili do gruša, se popeljali po njem do goste strme trave, po njej pa k

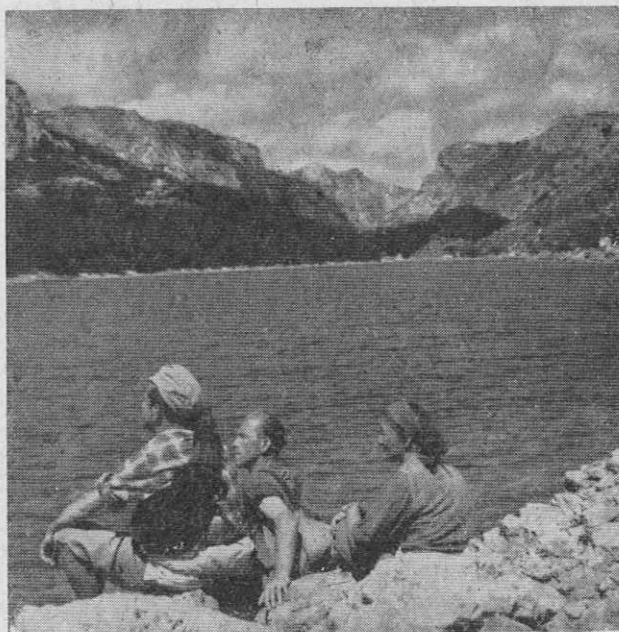

Foto Iva Lah

Ob Velikem jezeru v Škrkah

jezeru. Kljub zavori one trojice, ki se je odločila, da bo hranila moči za finiš, smo dosegli Škrčka jezera v malo več kot 4 urah, za kar predvideva Gušičev »Turistički vodj« dobrih 6 ur.

Naju s Kristo je gnalo kar naprej. Dogovorila sva se z ostalimi, da se najdemo ob Malem jezeru, nato pa odhitela dalje. Na vzpetini med Malim in Velikim jezerom sva naletela na sledove pripravljanih del za postavitve planinske kočice: dva, tri sklade skodel in nekaj kupov kamenja in peska. O nameri, da se zgradi v Škrkah planinski dom, smo že slišali v Žabljaku, nismo pa mogli ugotoviti niti obsega niti roka dograditve stavbe. Vsekakor imajo iniciatorji te hvalevredne zamisli velike težave, saj je dolina Škrk od vseh dolin in krnic v Durmitorju najteže dostopna. Ne samo da ovira to graditev samo, tudi kasnejše oskrbovanje in obiskovanje te kočice bo najbrž problem. Razvoj turizma v vsem Durmitorju je odvisen sploh predvsem od rešitve vprašanja prometa, začeniši od zadnje železniške postaje dalje.

Kratek klanec navzdol in že stojiva na bregu jezera. Sam sem nato stopil še na jaso nad zahodnim koncem Velikega jezera, kjer smo tistega deževnega dne pred 20 leti našli borno, iz vej in nekaj brun sestavljeno kočico. Skromno zatočišče pa nam je mogla nuditi šele, ko smo iz nje pregnali vola, nič kaj navdušenega nad našim prihodom, in pospravili iz nje pač vse tisto, česar vol še ni navajen

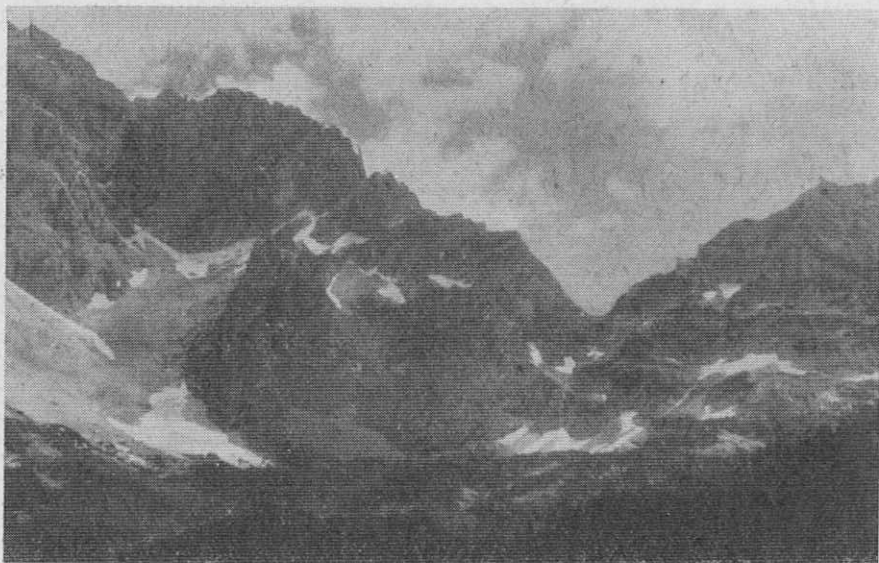

Foto ing. Lev Pipan
Jugovzhodni zaključek Škrk (sedlo Samar)

pospravljati za seboj. Dolgo sem stikal po jasi, že spet močno porasli z grmovjem. Nobenih sledov nisem mogel odkriti, niti one bukve pred kočo ne, s katere nas je ob nočeh obiskoval polh in stikal za dobrotami v naših nahrbtnikih. Ne bom popisoval občutkov, ki so me navdajali, ko sem hodil po jasi in k jezeru, po krajih, ki so zvezani s tako dragocenimi spomini popolnega tovarištva petih fantov z istim ciljem: kaliti značaj s preizkušanjem svojih moči z naravo.

Vrnil sem se k družbi ob Malem jezeru. Ura je šla proti pol dnevu, kraj pa je bil tudi kot nalašč za počitek tako, da je bilo po južini kar težko spraviti družbo spet na noge. Lojzu kar ni šlo v glavo, zakaj rinemo naprej, ko je pa jezerce tako prijetno vabilo na kopanje. V najhujši opoldanski pripeki, ko se je vsa živina, drobnica in goved, hladila po umazanih snežiščih ali pa mirno ležala in prežvekovala v bujni travi, smo se mi potili po obširnih oblih travnatih pobočjih proti vrhu Prutaša.

Edinstven je s te poti pogled na ostenje Soh. Venomer sem se oziral tja čez in iskal podrobnosti v obeh plezalnih smereh, ki smo jih pred 20 leti izvedli, eno po stebru Bobotovega Kuka, drugo v steni Bezimenega vrha. V duhu sem obnavljal spomine na vsa značilna mesta in dogodke v družbi iskrenih prijateljev.

Prutaš (2400 m) je ogromna kopa, ki osamljena zaključuje na zahodu durmitorski masiv. Njegov podaljšek na sever, Gruda (2300 m), se vzpenja kakih 1000 m nad kanion Sušice, ki se končuje na severu v tarski soteski, in ga zapira proti jugu. Pred teboj na zahodu ležijo kot na dlani ogromne planjave Pivske planine, za njimi

pa, že na meji Črne gore, kameniti zid Maglića, Volujaka, Bioča in Golije. Tik pod Prutašem se širi Todorov dô, pozvanjanje zvončkov živine in drobnice se sliši z njega prav sëm gor.

Prijetno bi bilo kaj dalj časa poležati v lahmem vetriču vrh Prutaša in uživati krasen razgled na vse strani, vendar ura je bila 2 popoldne, mi moramo pa še preprečkati ves Durmitor od zahoda na vzhod. Spustili smo se po grebenu na Skrčko ždrijelo, preko katerega je prehod iz Skrč v Todorov dô. Med potjo smo občudovali zanimivo izoblikovano steno Prutaša nad Todorovim dolom: sami navpični kamini in kaminčki jo sestavljajo; med pokonci stoječimi plastmi hribine je voda izlužila mehkejšo snovi in tako stojé zdaj orjaški zidovi drug ob drugem ter nudijo varno zavetišče krokarjem in orlom.

S Škrčkega ždrijela smo se spustili pod slikovito nagubano zahodno pobočje Šarenih pasov, gorskega hrbta, sestavljenega iz posameznih skalnih skokov, visokih nekaj metrov. Vsak skok je od naslednjega ločen s travnato polico, vse pa je tako slikovito nagubano, da je ime »Šareni pasovi« res posrečeno. Ob komaj vidnih markacijah, s katerimi je zaznamovana slabo nadelana pot od Škrčkih jezer, smo se nato povzpeli na sedlo Samar (2180 m) v grebenu, ki veže Bobotov Kuk s Šarenimi pasovi. Pred nami so se odprli Mliječni dolovi, s katerih je sestop na najvišjo durmitorsko planšarijo Dobri dô. Iznad Mliječnih dolov se vzpenjajo Zubci. Tokrat smo jih gledali z nasprotne strani kot prejšnje dni. Zanimivi stolpi nenehno privlačujejo pogled nase.

Da ne bi preveč zgubljali višine, smo s Samarja krenili kar levo z markirane steze, se spustili preko dveh kratkih skokov in prečkali melišča tik pod južnimi stenami Bobotovega Kuka. Hodil sem nekaj pred ostalimi. Kar prileti na melišče prek skalnega skoka kamen. Pogledam gor — toliko, da sem še utegnil umakniti glavo veliki skali, ki bi me, če bi me zadela, menda za vedno rešila pozemskih skrbi. Skočil sem proti zavetju, med skokom pa mi je treščil spoštovanja vreden kamen od strani v rebra, na srečo s plosko stranjo. Za nekaj hipov mi je vzelo sapo. Nato sem opozoril družbo za menoj na nevarnost, sam pa previdno pogledal okrog roba za vzrokom tega preprijaznega pozdrava od zgoraj. V mislih sem krivil gamse, a so bile živalce, ki sem jih zagledal, le preveč bele in nakodrane. Pa menda niti niso bile ovčice pravi krivec trdega blagoslova, ampak pastirček, ki je zaganjal čredo v dolino. Zagledal sem ga, ko je ravno hotel spet spustiti precejšnje skalo po strmini in prek skoka. No, z njim se je bilo lahko pomeniti, teže bi bilo z ovcami.

Dolga in hitra hoja današnjega dne nam je že vsem pošteno zlezla v noge, ko smo se vzpenjali, zadnji del spet po markirani poti, na Lučino previjo, sedlo v grebenu Bobotov Kuk - Minin Bogaz. S tega sedla bi se lahko spustili v Valoviti dô in po njem in skoz Lokvice pohiteli domov, pa si kljub utrujenosti nismo mogli kaj, da ne bi stopili še na Bobotov Kuk.

Ostenje Prutaša nad Todorovim dolom

Foto ing. Lev Pipan

Markirana pot zavije s sedla levo pod vršno južno steno prek jugozahodnega grebena v skalne skoke nad Škrkami, da spet lahko občudujemo prekrasno divje-samotno krnico. Po zračnih poličkah, ki bi bile pri nas gotovo zavarovane, smo se povzpeli ob petih popoldne na najvišji vrh Durmitorja. Kljub pozni uri smo ostali pol ure na vrhu, nato pa kakor poživljeni sestopili spet na Lučino Previjo. Tu smo se ločili: Lojze, Iva in Berto so se namenili prečkat visoko pod stenami Valoviti dô, prekoračit sedlo Račvan in se vrniti domov preko Ališnic, kjer bi še pogledali za pozabljeno čutarico. (Kako bi se nam zdajle prilegla tista kava!)

S Kristo in Marico se spustimo po prvem snežišču, ko zaslišimo visoko nad nami klicanje. Fika in Srečko sta visela v zgornjem delu stene Bobotovega Kuka pod previsom in se ravno krepčala, preden naskočita zadnje težavno mesto — prečenje na greben. Hitro smo povprašali, kako in kaj. Bila sta dobre volje, kljub temu, da bosta morala nočiti v steni in nekoliko prezebati. Računali smo, da imata še dve uri do izstopa, takrat pa bo že noč. Še pozdrav in odhitimo dalje.

Preprečkali smo koprino izpod prvega snežišča in dosegli drugo, strmo in dolgo, ki se končuje nad zadnjimi skoki pred dnom Valovitega dola. Zadričam se nekaj metrov po snegu, se ustavim, pogledam nazaj in opazim v steni nad snegom ploščo. Zakličem Marici in Kristi, naj gresta pogledat, kaj piše na plošči. Marica srečno preprečka res strmo snežišče do pod stene, ravno se hoče vzravnati, ko ji spodrsne, da zdrči po strmini. Na srečo je ohranila hladno kri

in dobro zavirala, da hitrost ni preveč narasla, ko je pridrsela do mene, ki sem se med tem krepko usidral v snegu. Prestregel sem jo tako, da bo vsaj to pot še ostala tista plošča zgoraj v steni osamljena. Kot nama je povedala Krista, ki je sledila Marici do plošče, nato pa ubrala manj nevarno varianto spuščanja do naju, je plošča vzdana v spomin beograjskemu študentu, ki je prav na tem mestu zdrsnil in se ubil v pečinah pod snežiščem.

Bližajoči se mrak nas je priganjal k hitrici. Naglo smo prekorali Valoviti dô in nekaj pred pol osmo zvečer vpadli v taborišče; trinajst in pol ure hitre hoje brez mnogo počivanja nam je kljub dobremu treningu vendarle nekoliko zrahljalo sklepe. Trojica, ki je šla skoz Ališnice, pa je prišla še kaki dve uri za nami, ko smo že trdno spali.

Plezalci so bili tudi zadovoljni z uspehi tega dne. Lojzu in Romanu je uspelo to, kar jima je prejšnji dan preprečilo slabo vreme. Preplezala sta v dveh urah severno steno Šljemena v smeri, ki je najbrž prvenstvena.⁵ Fika in Srečko sta tudi še do noči prišla iz stene Bobotovega Kuka, nista pa bila prva v njej, ker sta na težkem mestu našla klin z zaponko. (Morda se je ravno na tem mestu pred leti ponesrečil mlad Beograjčan, kakor smo slišali govoriti v beograjskem taboru.) Na poti domov skoz Valoviti dô sta pa v trdi noči zašla nekam pod Oblo glavo. Prebila sta hladno noč brez pravega zavetja in se šele po prvem svitu vrnila v taborišče.

11. Vsega je nekoč konec

Šestorici, ki smo prejšnji dan opravili dolgo pot čez Škrke, Prutaš in Bobotov Kuk, se drugi dan, v sredo, ni nič kaj ljubilo spet v strmine. Sicer smo pa iz izhodišča, kjer smo bili, obrali v glavnem vse pomembnejše vrhove. Poleg tega je bil za četrtek določen odhod, zato smo sklenili, da sredo porabimo za ureditev osebne opreme, da pridemo na morje, kamor smo se namenili, kolikor toliko dostojni. Vendar je dan, še lepši od prejšnjega, izvabil Nezira, Rudija in Zoro, da so jo mahnili čez Lokvice in Valoviti dô na sedlo Račvan, se z njega povzpeli na Bezimeni vrh in splezali po grebenu še naprej na Bobotov Kuk. Na povratku je Nezir stopil še do Ledene pečine pod Oblo glavo, jame, ki jo namesto kamenitih krasijo ledeni kapniki. Vredno je pogledati to prirodno zanimivost Durmitorja in še odžejaš se lahko v njej.

Medtem sva z Lojzom parlamentirala po Žabljaku in skušala priskrbeti naši družbi za drugi dan prevoz do Nikšiča. Sicer so nas povabili Beograjčani, ki so jim tudi že minevale počitnice v Durmitorju in so imeli za isti dan dogovorjena dva kamiona, da prisedemo k njim do Nikšiča, vendar se nam je zdelo, da bi 14 ljudi s še vedno obilno prtljago le malo preveč utesnilo gostitelje. Mislili smo, da ne

⁵ O tem, kaj je bilo od zadnjih let pred vojno sèm preplezano v Durmitorju, je le težko dobiti zanesljive podatke.

Foto ing. Lev Pipan

Bezimeni vrh in Bobotov Kuk izpod vrha Prutaša

bo pretežno oskrbeti si lastno prevozno sredstvo. No, če je že odhod v Žabljak težaven in negotov, je še težavnejši in bolj negotov odhod iz njega. Obljub sva z Lojzom dobila nič koliko — če bi bile obljube kaj prida prevozno sredstvo, bi se kar se da udobno znašli v Nikšiču in še kje dlje —, vendar je na koncu koncev le prišlo tako, da smo obenem z družbo kakih 10 Beograjčanov, ki sta jih kamiona tudi na pol pustila na cedilu, kapljali iz Žabljaka v Nikšič dva dneva v petih skupinah. Rudija je vse to tako ujezilo, da se je usedel na avtobus za Plevlje in se vrnil sam čez Rudo in Sarajevo v Maribor.

Postanek avtobusa v Šavniku sem izkoristil za obisk družini gazde Obrade Jakića, ki nas je pred 20 leti, ko smo prav tako dva dneva čakali na prevozno sredstvo proti morju, prijazno »častil« v svoji kavarni. Edino žena je preživela vojno, ki je tudi Šavnik temeljito prizadela. Solze so se ji ulile, ko sem ji povedal, kdo sem. Dobro se nas je še spomnila. Na vsak način me je hotela zadržati, žal mi ni bilo mogoče.

Razbiti, kot smo bili, smo se sešli šele v petek zvečer v Dubrovniku, kamor nas je pripeljala ozkotirna železnica iz Nikšiča. Drugo jutro smo odpluli s ponosno Partizanko ob sončni dalmatinski obali navzgor, proti domu, kjer nas je čakalo delo, ki smo ga, osveženi z dožitvetji zadnjih 14 dni, s podvojeno močjo naskočili.

Dr. Jože Pretnar:

60 LET SLOVENSKEGA PLANINSTVA

(Nadaljevanje)

7. Mladinska organizacija

elika pomanjkljivost v naši planinski organizaciji po prvi svetovni vojni je bila tudi v tem, da se je premalo zanimala za planinsko vzgojo in udejstvovanje mladine. Zato je OOSPD na svoji seji 30. V. 1933 sklenil, da se ustanovi v okrilju društva mladinska organizacija, to pa posebej za srednješolsko in drugo mladino in posebej za visokošolce. Ovire, ki so se pri tem pokazale zaradi obstoječih šolskih predpisov, je odstranil sporazum s srednješolsko in akademsko Ferialno (počitniško) zvezo, na katero bi se vsaj v začetku naslonila planinska mladinska organizacija. Končna odločitev in osvojitvev predloga OD za celo SPD je padla na Skupščini SPD 25. IX. 1933 v Kranju. Ta je sklenila, da dobe ferialci posebno planinsko legitimacijo z ugodnostmi pri obisku koč itd., ako plačajo preko svoje ferialne zveze letni prispevek 5.— din (srednješolci), odnosno 7.— din (akademiki). Ti prispevki bi se zbirali pri SPD v poseben fond, ki bi se uporabljal izključno samo za mladinsko organizacijo in bi z njim ob sporazumu z društvenim odborom samostojno razpolagala dotična mladinska skupina. V mladinsko skupino bi se pritegnili tudi mladinci iz obrtnih, industrijskih in trgovskih strokovnih šol.

Kako hiter in velik je bil razmah mladinske organizacije SPD, se vidi iz tega, da je že v letu 1935 imela v OD 1779 članov, v letu 1936 pa v OD in podružnicah 2520 članov, od tega Ljubljana 2250 (med njimi 755 akademikov), Celje 110, Jesenice 43, Kranj 76, Maribor 145, Mežica 20, Slovenj Gradec 34 in Šoštanj 2.

Mladinska skupina (srednje in nižje šole) v Ljubljani se je organizirala tako, da jo je vodil poseben odsek, v katerem so bili tudi šolniki. Odsekov načelnik se je udeleževal odborovih sej. V odsek so bili kasneje pritegnjeni tudi poverjeniki mladincev s posameznih zavodov. Mladini so se v šolskih prostorih prirejela planinska predavanja, hodila je pod vodstvom odsekovih članov na krajše skupne izlete, imela je smučarske tečaje, v počitnicah pa je OD priredil mladinske kolonije pod vodstvom šolnikov na Malnerjevi koči in ob Bohinjskem jezeru, v zimskih počitnicah pa tudi v Orožnovi koči in koči pri Triglavskih jezerih. V ta namen je odsek nabavil tudi nekaj šotorov. Bivanje v planinskih počitniških kolonijah je bilo zvezano s spoznavanjem prirode in z lažjimi gorskimi turami. Da se mladini olajša obisk planin, so se ob privolitvi šolskih oblastev uredila tudi mladinska prenočišča v šolah na nekaterih planinskih izhodiščih. Mladinci so imeli tudi nagradna tekmovanja za najboljše planinske spise in slike. V l. 1939 je mladinska sku-

pina iz lastne pobude sprožila živahno nabiralno akcijo za zgradbo Mladinskega počitniškega doma v Ukanci ob Bohinjskem jezeru ali na Vojah, ki bi se bila ob podpori OD SPD tudi uspešno končala, ako bi je ne bila preprečila svetovna vojna.

Več ali manj podobno so se začele razvijati in delovati tudi mladinske skupine pri podružnicah.

Akademski skupina SPD (AS) je že takoj v začetku pokazala izredno živahno in samopobudno delavnost. Na občnih zborih, ki so bili — kakor je to pri akademski mladini običajno — precej razgibani, si je izvolila svoje vodstvo (odbor), ki je bilo tesno povezano z matičnim odborom na ta način, da se je njegov predstavnik redno udeleževal tudi sej OO in so člani AS sodelovali v raznih društvenih odsekih, zlasti v alpinističnem in reševalnem. V organizacijskem pogledu si je AS v interesu čim večje delovne sproščenosti prizadevala po eni strani za tem, da se otrese precej birokratske in hromeče povezanosti s Ferialno zvezo, po drugi pa, da dobi čim večjo samostojnost v odnošaju do OOSPD. To se je odražalo tudi v stalnem izpopolnjevanju njenih pravil.

V okviru alpinističnega delovanja se je AS najprej osredotočila na prirejanje predavanj, skupinskih alpinističnih izletov in zbiranje plezalne opreme. Nato so kmalu sledili plezalni tečaji v Martuljkovi skupini in okolišu Kamniške koče ter zimskoalpinistični tečaj na Krvavcu in Kokrskem sedlu. V zvezi s temi in še drugimi tečaji so se akademiki učili in vadili tudi v poletnem in zimskem reševanju, da bi s tem okrepili reševalno službo SPD. Manjše skupine in posamezniki so izvršili celo vrsto poletnih in zimskih plezalnih vzponov, med temi tudi nekaj prvenstvenih v naših Alpah, dva člana sta se vzpela tudi na Mont Blanc in Matterhorn, en član pa se je udeležil društvene alpinistične odprave v Dauphinejo in kasneje zimskoalpinistične odprave na Šar planino in Korab. Tudi mladinski skupini so priskočili na pomoč pri vodstvu mladinskih kolonij. V zimi 1940 je AS sama organizirala težavno a odlično uspelo zimskoalpinistično odpravo 6 članov v Durmitor (opis v Pl. V., 1940, števil. 173—198).

V kulturnem delovanju AS je bilo poleg literarnega sodelovanja njenih članov v Pl. V. izredno važno in težavno delo na kartoteki prvenstvenih vzponov v naših Alpah. To je bilo uspešno končano leta 1939 ter se je nadaljevalo še v naslednjih letih z dopolnjevanjem razvida poznejših vzponov. AS je izdelala in sama založila panoramo Grintovca ter pričela z izdelavo panorame Triglava. Imela je v svojem kulturnem programu med drugim folkloristično obdelovanje slovenskega gorskega življa, predavanja, znanstveni študij in raziskovalno delovanje v zvezi s planinstvom, fotoamaterstvo, izdelavo plezalnih filmov, izdajo plezalnega vodnika in planinskih spisov ter prirejanje planinskih razstav (glej program alpinističnega in kulturnega dela ASSPD v Pl. V. 1940, str. 55—57).

Že kratka štiriletna delovna doba ASSPD nam je vzgojila lepo število odličnih alpinistov in planinskih kulturnih delavcev, ki so

začeli aktivno posegati tudi v delovanje društvenega vodstva. Tako se je ustvarjal kader mlajše napredne planinske generacije, ki bi bila mogla sčasoma prevzeti na svoje rame precejšen del funkcij in dela v naši planinski organizaciji ter izpolniti mnogo obetajoče upe, ki smo jih stavili vanje glede bodočega dviga in napredka našega planinstva.

8. SPD v jugoslovanski, slovanski in mednarodni planinski organizaciji

Razmerje SPD do jugoslovanske planinske organizacije, ki jo je predstavljal Zveza planinskih društev Jugoslavije, do slovanskega planinstva v njegovi Asociaciji planinskih društev (Čehoslovaška, Poljska, Bolgarija in Jugoslavija) in do Mednarodne unije planinskih organizacij je imelo v letu 1931 v organizacijskem pogledu, po vsebini dela, ki so ga vršile te zvezne organizacije in po udejstvovanju in vlogi SPD v teh organizacijah, zlasti če se napravijo nekatere izjeme glede ZPDJ, zelo rahlo povežavo in več ali manj reprezentativni značaj. Če je hotelo SPD v bodoče praktično izvajati svoj delovni načrt po smernicah naprednega alpinizma, če je hotelo okrečiti in oploditi svoje delo z zgledi napredne tujine ter v mednarodnem, zlasti pa v jugoslovanskem planinstvu pokazati svoje pobudno in koristno sodelovanje, je moralo tudi v tem pogledu preiti iz svoje precejšnje pasivnosti na poti aktivnega dela, prilagodeno seveda danemu položaju in nalogam vsake teh organizacij.

Delovanje Zveze planinskih društev Jugoslavije od njene ustanovitve (6. IX. 1925) do leta 1931 je občutno trpelo, ker se je njen sedež, s tem pa tudi predsedstvo in tajništvo, vsako leto menjalo med Zagrebom, Ljubljano in Beogradom. Na zveznem kongresu, ki se je vršil 15. XI. 1931 v Zagrebu, kjer se je odločalo o spremembi dotedanjih pravil, je prišlo do temeljitega preokreta, ki je imel dalekosežne in ugodne posledice za nadaljnje delo te organizacije. Delegacija SPD je v interesu organizacijske strnitve in okrepitve ZPDJ ter poglobitve in prilagoditve zveznega delovanja potrebam jugoslovanskega in zahtevam naprednega planinstva nastopila in po zelo živahni razpravi tudi prodrla s predlogom, da mora imeti ZPDJ stalen sedež in tajništvo. Soglasno je bil sprejet tudi predlog, da je sedež do nadaljnega v Ljubljani, kjer mora bivati predsednik, tajnik in nekaj članov odbora ter biti urejena administracija. S tem je bila priznana vodilna vloga slovenskega planinstva, temu pa se je dala hkrati priložnost, da more prenesti nove smernice planinskega delovanja tudi na zvezno organizacijo.

Nadaljnji razvoj in vsebina delavnosti tako v zvezi kakor v posameznih včlanjenih planinskih društev sta dokazala pravilnost izvršenih sprememb v zveznem ustroju. Medsebojni, vedno tesnejši stiki posameznih planinskih društev in njihovih predstavnikov so poglobili tudi množično povežavo jugoslovanskih planincev ter vza-

jemno temeljito spoznavanje in odkrivanje planinskih lepot in zanimivosti v vseh delih države. K temu je mnogo prispevalo zlasti sistematično prirejanje množičnih izletov ter skupinskih ali posamičnih alpinističnih odprav v naše še malo odkrite in poznane planinske predele in njihovo opisovanje v planinskih revijah. Na letnih zveznih kongresih, ki so se iz propagandnih razlogov vršili vsako leto v drugi pokrajini države, so se poleg rednih poročil o delovanju obravnavala s posebnimi poročili in razpravljanjem tudi aktualna vprašanja, ki so bila važna za napreden razvoj jugoslovanskega planinstva kot celote. Pri tem se je mogla izrazito uveljavljati prav pobudnost SPD. To kažejo strokovna poročila, ki so jih na kongresih podajali delegati našega društva, n. pr. o zakonu o turizmu in planinstvu (1933), o pravni zaščiti markacij in orientacijskih naprav in mladinski organizaciji (1934), o kulturnih nalogah planinskih društev (1935), o načelih za zgradbo in ureditev planinskih zavetišč (1936), o ureditvi gospodarskega delovanja planinskih društev (1937), o organizaciji reševalne službe in ureditvi vodništva (1938) in o strmi in zimski alpinistiki (1939/40).

Podrobnejša poročila o tem delu so bila objavljena v Pl. V. in posebnih razmnoženih, odnosno tiskanih poročilih ZPDJ.

Sodelovanje SPD v Asociaciji slovanskih planinskih društev (ASPD), ki je bila ustanovljena l. 1926 v Pragi, se je vršilo v glavnem preko ZPDJ. Na kongresih, ki so se po l. 1931 izmenoma vršili v Ljubljani, Krakovu, Pragi in Sofiji, so se razpravljala tudi nekatera važnejša planinska vprašanja, toda do kakih pomembnejših praktičnih uspehov to sodelovanje ni pripeljalo.

Za naše planinstvo zelo važno je bilo sodelovanje v Mednarodni uniji planinskih organizacij (MUPO), ki je združevala 22 planinskih organizacij iz 15 držav ter je imela svoj sedež v Ženevi. Predhodnik te unije so bili mednarodni alpski kongresi v Monakovem (1925), Zakopanih (1930), Budimpešti (1931) in Chamonixu (1932), kjer je bilo sklenjeno, da se ustanovi MUPO in so bila hkrati sprejeta njena pravila. Na teh kongresih naše planinstvo ni bilo zastopano.

SPD je pozorno zasledovalo delovanje MUPO in se ni strinjalo z dotodanjim našim pasivnim odnošajem do te organizacije. Ko je prišlo vabilo na kongres 6. in 7. IX. 1933 v Pontresini, je doseglo, da se je ZPDJ odzvala in da je bil določen za delegata načelnik literarno-znanstvenega odseka ODSPD dr. H. Tuma. Njegov nastop v razpravah in pobudni predlogi, ki jih je stavil na kongresu, so zbudili veliko pozornost. Naslednjih kongresov, ki so se vršili v Parizu, dvakrat v Ženevi in nazadnje v Zermattu, se je udeležila ZPDJ po delegatih, ki so bili hkrati vodilni funkcionarji SPD. Dobilvali smo v obliki bulletinov tudi stalna poročila o razpravah in sklepih kongresov, kar je bilo zelo koristno in važno za naše delo.

Na teh mednarodnih planinskih kongresih se je obravnavala cela vrsta važnih vprašanj, ki so se skoro brez izjeme tikala tudi našega planinstva, med drugim tudi naslednji predmeti: alpinizem

in gore, znanost in gore, gozdno in pastirsko gospodarstvo v gorah, promet v gorah, zdravstvena in reševalna služba v gorah, stroški reševalnih ekspedicij, alpski priročnik, pravna zaščita zavetišč, razstave fotografij in slik, reciprociteta glede ugodnosti za planince, ustanovitev literarnoznanstvenih odsekov v planinskih društvih (jugoslovanski predlog), reševalne priprave in oprema, stavbno gradivo za kočje, alpinistične šole, pravna zaščita markacij in planinskih naprav (upoštevanje tozadevne naše ureditve), fond za žrtve nesreč, enotno signaliziranje v gorah, organizacija gorskih vodnikov, mladinska organizacija, zaščita prirode, plazovi, radiotelefonija v gorah, narodni parki, planinski muzeji, vodstvo statistike.

SPD je preko ZPDJ predložilo na poziv ali po lastni pobudi celo vrsto poročil in predlogov domala v vseh predmetih, za katere so se pripravljala poročila in zbiralo gradivo za razpravljanje na kongresih. S tem je doseglo, da je inozemstvo dobilo dober vpogled v naše delovanje, kar nam je pridobilo tudi ugled. To dokazuje zlasti dejstvo, da smo dobili v letu 1939 stalno mesto v Izvršnem komitetu MUPO.

Podrobnejša poročila o vsem tem so bila priobčena v Pl. V.

(Se nadaljuje)

Janko Blažej:

PO GORSKEM SVETU ZDRUŽENEGA KRALJSTVA

(Anglije, Walesa in Škotske)

(Nadaljevanje)

trmi žleb me je pripeljal na visoko, kakih štirideset metrov v kvadratu veliko ploščad. Zaman sem se oziral za še višjo točko, bil sem že na vrhu. Zleknil sem se na betoniran steber sredi te ploščadi in segel po izbranem brašnu. Čokolado, datelje, slaščice, pomaranče, sir — vse sem našel v nahrbtniku, a kot vedno je bilo vsake stvari le za dober grižljaj; kljub temu sem se nasitil. Nato sem razgrnil pred seboj zemljevid in se pričel razgledovati po temačnih in mrkih vrhovih na obzorju, ki so ležali pod mrzlim severnim soncem. Številna snežišča so se bleščala v soncu in mežikala proti nebu, a kljub temu je ves gorski svet okoli mene ležal žalosten in negiben. Temna barva trave in črna barva granita sta vzbujali prav isti težak in melanholičen vtis, kot sem ga dobil, ko sem prvič odšel v angleške gore nad Sheffieldom. Redki zeleni gozdiči daleč spodaj na pobočju niso mogli spremeniti te slike. Globoko pod mano je ležal Loch Long. Ob zalivu so po asfaltirani cesti brzeli avtomobili. Vse naokoli pa so se dvigali ponosni vrhovi

Škotskega višavja. Na vzhodu znani Ben¹ Lomond, pod njim pa ogromno sladko jezero Loch² Lomond. Ta vrh in jezero opeva znana škotska pesem; tudi v škotski zgodovini, še bolj pa v zgodovinskem izročilu igrata jezero in vrh veliko vlogo. Povezana sta še z boji starih Piktov in Skotov proti skandinavskim in jütlandskim osvajačcem. Ustno sporočilo pripoveduje, da so nekoč vikinški osvajači porazili domače Škote in so zato dobili v svojo posest toliko obale, kolikor so je mogli objadрати s svojimi ladjami. Zemlje lačnim tujcem pa to ni bilo dovolj. Na lesenih valjih so vzlekli svoje ladje po kopnem vse do jezera Loch Lomond, da jim je pripadla še notranjost dežele. Škoti so na svoje vrhove in seveda še bolj na svojo zgodovino neizmerno ponosni. To sem s pridom izkoristil pri svojih predavanjih. Velik učinek sem dosegel že samo s tem, da sem uporabil nekaj specifično škotskih besed.

Na severozapadu se je dvigal ploščati Ben Ime, nekje za njim je moral ležati tudi Ben Nevis, najvišja vzpetina Škotske in obenem vsega Britanskega otočja. Žal mi je bil in ostal nedosegljiv. Malo nižji Cobbler je bil najbolj raztreskan in razžagan vrh v bližini ter me je spominjal na naše ostre alpske grebene. Na grebenih Cobblerja so se pred nedavnim ponesrečili trije mladi alpinisti.

Kogar so gore nekoč zagrabile s svojo silo, tega ne izpuste več. Hrepenel sem, da bi videl daljne tuje gore na severu in ko se mi je končno izpolnila želja in sem sam samcat stal na daljnem vrhu, mi je bilo lepše, kot če bi ležala za menoj ne vem kakšna stena. Še in še bi se bil predajal tihi gorniški sreči na vrhu, če bi me ne bil premamil dolg gorski greben in vrh A Chrois, ki se mi je zdel prav blizu. Kot otrok sem zdrvel navzdol preko pobočij in snežišč, a sem se že pri prvem grebenskem stolpiču upehal. Drugi me je stal še več truda, zato sem na njegovem vrhu sedel in poklical na pomoč zemljevid, uro in svojo razsodnost. Bilo je popolnoma nesmiselno, kar sem počenjal. Greben je bil dolg vsaj tri kilometre in pol, moj vlak pa je odhajal ob treh popoldne, če sem hotel biti zvečer ob sedmih že v Glasgowu pri predavanju. Zleknil sem se torej v travnato zavetje in presanjaril med škotskimi velikani še kako uro. A tudi to je bilo že preveč. Teči sem moral na vlak in sem se med potjo še do kolen udril v močvirju, ki ga na pobočju napravlja potók Allt Sugach. Kasneje ga sredi pobočja zajamejo v rezervoar in ga po ceveh speljejo v dolino.

V Arrocharju sem se v vaški trgovini precej časa pogajal za steklenico oranžnega soka. Prvih dveh odgovorov stare mamice za pultom sploh nisem razumel, šele tretjič sva se sporazumela. Še zdaj ne vem, če mi ni prvič odgovorila v starem škotskem jeziku. Škoti govore namreč svoj škotski dialekt angleškega jezika; v osamljenih predelih pa je poleg tega še običajna stara škotščina, ki je

¹ Besedica Ben ali bolj starinsko Beinn pomeni goro in se postavlja pred ime gore.

² Besedica Loch pomeni v stari škotščini jezero in se uporablja prav tako pred imeni nekaterih morskih zalivov kot pred imeni sladkovodnih celinskih jezer.

baje keltskega izvora in je še najbližja vališkemu jeziku. Ker so me znanci v Glasgowu opremili s svojimi oblačili, me je prodajalka prav lahko zamenjala za domačina.

Zadnji dan v Glasgowu sem si ogledal proletarske četrti ob pristanišču, tako imenovane »slums«. Britanija je danes imperialistična država, ki se ji daje njena kolonialna posest in že svojih sto let ni več tista Anglija, ki jo poznamo iz Dickensovih knjig in ki stoji pred proletarsko revolucijo. Vendar polni denar iz kolonij le žepe določene plasti. To najbolje pokaže sprehod po takem »slumu«, kjer se raztrgani otroci igrajo v cestnem prahu, kjer udarja človeku v nos vonj po cenenih ribah in morski soli in kjer so mlade ženske že starke, ki so v svojih razpadajočih oblačilih vse prej kot mikavne. Tudi stari-narn in beznic je v teh pristaniških četrtih več kot trgovin z živili.

Pokojni dr. Brilej mi je pred odhodom naročil, naj poskušam dobiti knjigo Gilberta in Churchilla »The Dolomite Mountains« iz leta 1864, kjer avtorja opisujeta tudi Julijske Alpe,³ pri nas pa poznamo delo le po nemškem prevodu, ki je izšel v Celovcu dobro desetletje kasneje. Knjigo sem sicer našel v katalogu, nisem je pa dobil v roke in tudi, če bi jo bil dobil, mi skromna finančna sredstva najbrž ne bi bila dovoljevala, da bi jo bil nabavil. Precej bolj pa me je presenetilo izredno alpinistično literarno bogastvo v angleškem jeziku. Več ur sem prebil med policami alpinističnega oddelka enega največjih antikvariatov v Glasgowu. Kar nisem se mogel ločiti od knjig. Čudne misli so mi rojile po glavi. Vsa ta obširna alpinistična literatura je nam Slovencem znana le po drobcih. Majhna in skromna je moja domovina daleč na jugovzhodu. Majhna in malo originalna je naša alpinistična literatura. Kaj se nismo razvijali cela desetletja pod vplivom idej nemškega planinstva, ki je bilo večidel ekspanzivno in nacionalistično ali pa morda še v odporu proti italijanskemu iredentizmu in pod vplivom francoskih idej? Vsaj v preteklosti sta bila na zapadu anglosaški in francoski alpinistični svet dosti bolj demokratična in napredna in tako Slovanom bolj primerna kot pruski militarizem, italijanski iredentizem in avstrijska ječa narodov. In obraz naše alpinistične generacije po vojni! Ali ne pridemo do žalostnih zaključkov, če proučujemo tuje vplive, ki so v teh letih delovali na nas? Seveda včasih do neverjetnosti diletantskih alpinističnih izlivov po našem časopisju in tudi drugod pri tem niti ne smemo jemati v poštev.

Še v umetnostno galerijo sem zašel, preden sem zapustil Glasgow. V istem temnordečem poslopju se nahaja tudi muzej; toda niso me zanimale ne egipčanske mumije niti noše in orodje domačinov iz Indonezije, ali pa cele zbirke šlemov, mečev in sulic iz fevdalne dobe, niti zelo številni in natančni modeli ladij⁴ in tudi ne obsežna zbirka dragocenega poslikanega porcelana. Hodil sem le po dolgih

³ Glej PV 1953, str. 13 in sled.

⁴ Nad 500 let stara univerza v Glasgowu je znana po svoji sloveči fakulteti za pomorstvo, prav tako, kot je univerza v Edinburghu znana po medicinski fakulteti ali univerza v Leedsu po fakulteti za obdelavo tekstila.

hodnikih in širokih dvoranah, postajal pred slikami svetovno znanih, pa tudi drugih, manj znanih in meni povsem neznanih imen ter sem pasel svoje oči in občudoval. Posebno bogato je zastopana nizozemska šola; človek vidi več Rembrandtov, Rubensa, van Dyka itd. V posebni časti imajo neko sliko Španca Dalija iz leta 1951. Poslej si v nobenem mestu nisem več pozabil ogledati umetnostne galerije.

Spremili so me na postajo, vlak se je premaknil in milijonsko mesto na mrzlem Škotskem je ostajalo za mano. Glasgow je zelo različen od angleških mest in sploh je na Škotskem zelo viden kontinentalni, v prvi vrsti francoski vpliv. Ta vpliv sega še nazaj v 16., 17. in 18. stoletje, v čase angleške kraljice Elizabete, njene nesrečne vrstnice Marije Stuart in v čase »bonnie princa Charlesa«. Zvedeli smo že, da je večina hiš v angleških mestih enodružinskih in da Anglež le skrajno nerad živi v večstanovanjski hiši. V Glasgowu so enostanovanjske hiše prava redkost. Večina hiš v centru je tri- ali štirinadstropnih in to daje človeku s kontinenta občutek, da je prišel v kako domače mesto. Med zadnjo vojno so Nemci Glasgowu dolgo časa prizanašali. Med nočnimi alarmi ljudje niso več hodili v zaklonišča. Zato je bilo pri prvem težjem nočnem napadu število žrtev zelo veliko, kar so seveda Angleži Nemcem proti koncu vojne temeljito povrnili.

Edinburgh je sicer za polovico manjši kot Glasgow in ima le pol milijona prebivalcev, vendar je prestolnica Škotske. Celo možu sedanje angleške kraljice Elizabete II. so podelili naslov »vojvode Edinburškega«. Zanimal sem se, kakšne ugodnosti prinaša tak naslov, pa so mi dejali, da je glavna ugodnost pač ta, da ima človek naslov. Kot zakrknjenemu republikancu, ki ima malo smisla za aristokratske naslove, mi stvar sicer ni bila še povsem jasna, vendar nisem hotel več vrtati v svoje spremljevalce, ker bi postal s svojo radovednostjo nehote žaljiv za njihov čut za tradicijo.

Pri Škotih človek najprej ugotovi, da imajo izredno močno nacionalno čustvo. To je naperjeno v prvi vrsti proti Angležem kot njihovim edinim sosedom. Za naše pojme počno včasih že vprav otročje stvari. Dobil pa sem občutek, da je ta skrajni nacionalizem le stvar peščice prenapetežev, ostali Škotje negujejo svoj nacionalizem le kot neko svojo nacionalno posebnost, podobno kot mi ohranjamo na primer naše izginjajoče narodne noše ali ljudske pesmi. Bil sem v Britaniji nekaj tednov pred kronanjem in takrat so se ravno vznemirjali zaradi tega, ker se kraljica imenuje Elizabeta druga. Škotje niso še namreč v svoji zgodovini imeli Elizabete prve in so se združili z Angleži v unijo šele po smrti te kraljice. V muzeju v Glasgowu sem videl debele knjige, ki hranijo stotisoče podpisov Škotov, ki so protestirali proti nacionalnim krivicam. Zakaj je takrat šlo, ne vem več natančno, a konec koncev tudi ni tako važno. Za Škote je glavno le, da protestirajo, kak vzrok se že najde.

Moja spremljevalka po Edinburghu je bila mična študentka angleščine na univerzi. Predstavila me je vsem svojim kolegicam in kolegom, kar sva jih srečala na univerzi ali v mestu, tako da zvečer

že nisem več vedel, koga že poznam in koga še ne. Zvečer sem dolgo debatiral s študenti v kavarni, udeležil sem se študentske baklade in bengalične razsvetljave, nato sem hotel iti z njimi še posedat in plesat, a ker so vrata zavetišča, kjer sem prenočeval, zaprli že ob polnoči, sem po modrem preudarku sklenil, da grem raje spat.

V sobi sem prenočeval z nekim Indijcem, ki je bil kljub svojim štiriindvajsetim letom že dvakrat doktor; vsaj meni je to zatrjeval. Študiral je v Zürichu in Oxfordu, čez nekaj dni je bil namenjen za leto dni v Ameriko, da bi se še nadalje izpopolnil v zavodu za raziskovanje antibiotikov. V Edinburgh je prišel obiskat svoje dekle, Švicarko Eriko, ki se je pri neki družini kot vzgojiteljica učila angleščine. Naslednji dan mi jo je predstavil in njuno slovo se mi je zdelo prava tragedija.

Z Indijcem sva postopala po mestu, si ga ogledovala in govorila čudno mešanico angleščine, nemščine, neke slovanščine in indijščine. Mene je namreč indijščina silno zanimala in sem si takoj zapomnil nekaj besed in tudi moj spremljevalec je od daleč malo poznal slovanske jezike. V daljših debatah sva se morala zateči pač k angleščini. Indijec mi je pripovedoval o svoji deželi in zabavala sva se po svoje ob spomenikih velikih osvajalcev, ki so v minulem stoletju ustvarili angleško svetovno gospostvo. Zvedel sem, kako so bili Angleži užaljeni, ko so Indijci, brž ko so postali samostojni, vkrcali vse spomenike zavojevalcev Indije na ladje ter so jih vrnili Angležem. Za moje pojme je bila to z indijske strani zelo prijateljska gesta in tudi nepotreben trud. Z Indijcem sva se ločila kot dobra znanca ter sva sklenila, da pošljeva drug drugemu razglednico za Novo leto.

Nad Edinburghom kraljuje mogočen grad, ki je še popolnoma ohranjen. Straži ga četa vojakov v slikovitih škotskih krilih, dopolnjenih z repom iz bele žime, ki jim spredaj visi s pasu. V gradu je zelo obširen muzej, spomenik žrtvam obeh svetovnih vojn; vidite lahko sobo, kjer je Marija Stuart pred skoraj 400 leti rodila škotskega prestolonaslednika. Za majhen denar si človek lahko ogleda tudi škotske kraljeve krone in žezlo, vse v zlatu in draguljih. Ti zakladi, osvetljeni z vseh strani, se hranijo pod steklenim pokrovom, ki je zavarovan na najmodernejše načine. Če bi kdo razbil stekleno steno, bi električni signali spravili ves grad pokonci, še preden bi storilec prišel iz stolpa. Take in še druge potankosti pripovedujejo livrirani sluge obiskovalcem, če jim poklonijo skromno napitnino. Mene zlato in dragulji niso očarali. Ko sem imel čez dva tedna v londonskem Towerju priložnost, da vidim še angleška »regalia«, sem si namesto vstopnice raje kupil pomarančo. V gradu hranijo tudi strojnico, ki jo je Britancem po končani vojni v znamenje zavezništva poklonil sam Stalin. Angleži so se revanžirali z dragocenim mečem in vanj je bil seveda vkovan velik dragulj. Tega meča nisem videl, ker se nahaja v Moskvi. Od samih bitk, oklepov, kron in zgodovine me je bolela glava, ko sem zapuščal grad.

Dodobra sem se razvedril naslednji dan na ulicah mesta. Študentje so imeli svoj teden norčij in so na različne načine nadlegovali

ljudi za denar. Nekaj deklet v črnih bikini-kopalkah se je pomazalo s sajami in so predstavljale zamorke. Drugi študentje so v uniformi prebivalcev kamene dobe, s samo kožo okoli ledij in z lasmi do pasu vihteli kamnita kladiva in so sistematično ustavili ves motorni promet. Vozila so se morala odkupiti z denarnim prispevkom. Gangster in detektiv sta z gumijasto pištolo brizgala vodo v čedno oblečene majhne otroke na cesti itd. Študentje so izdali tudi poseben časopis, poln gorostasnih laži in narobe - zgodb ter novic o nacionalistični revoluciji. Izšla je revija, polna šal in ostre satire na profesorje. Marsikaj o dolgočasnosti, dolgoveznosti in ponavljanju profesorjev ter o tipih študentov bi veljalo tudi za razmere na naši univerzi. Več metrov visok kip Walterja Scotta iz belega kamna, nad katerim se dviga ogromen stolp kakor prst nad celo mesto, so študentje pomazali ponoči z minijem in so morali policaji vse dopoldne z bencinom, cunjami in krtačami odstranjati rdečo barvo. Še bi bil rad navzoč norčijam študentov, a čas mi je potekal.

Po neštevilnih stopnicah sem se povzpel na vrh Scottovega stolpa, od koder se nudi krasen razgled preko vsega mesta na zaliv Firth of Forth ter se vidijo celo oboki mostu preko zaliva, ki so ga Nemci zaman poskušali zadeti z bombami. Obiskal sem Škotsko nacionalno galerijo ter občudoval originalna dela Tiziana, Rafaela, van Gogha ter škotskih slikarjev Whistlerja, Rennburna, Geddesa in drugih. Za Moderno galerijo mi je zmanjkalo časa.

Po kosilu sem odšel na vlak in kmalu je lokomotiva v blaznem tempu požirala kilometre in daljavo. Skoraj ves čas smo se vozili ob obali Severnega morja; mrzli, temnozeleni valovi so se na obzorju spajali z nebom in so prehajali v nič; ob obalo pa so treskali ter se razletavali v bele pene.

Vlak se je bližal škotski meji. Neko hrepenenje po daljavi sem začutil v sebi. Kdaj bom zopet videl deželo na severu? Teden dni, ki sem ga preživel na Škotskem, je bil eden najčudovitejših in najbolj poln vtisov v mojem življenju. Meja Škotske je potekala pred stoletji nekaj desetlin kilometrov dalje proti jugu — Škotom se je seveda zgodila nepopravljiva krivica. Sedaj vlak prekorači dolg most preko majhne rečice in — zopet smo v Angliji.

(Se nadaljuje)

OSNOVNE PRVINE V ALPSKEM SMUČANJU

(Nadaljevanje in konec)

Poševno drsenje. Poševno postopnemu koraku odgovarja poševno drsenje. Smuči so paralelne in odklonjene od horizontale. Kot pri prečnem drsenju je tudi tu spodnja smučka bolj obremenjena, zgornja pa pomaknjena naprej. Če v tem stavu robovom popustimo in nagnemo drsne ploskve po bregu navzdol, drsimo poševno navzdol. S tem, da so paralelne smuči nagnjene od horizontale s konicami navzdol, sestavljata to gibanje dve komponenti: v smeri bolj ali manj obremenjenih zgornjih robov in v smeri vpadnice zaradi nagnjenih drsniških ploskev. Ker nastajata obe komponenti pod vplivom gravitacije in je odpor snega manjši na stranske ploskve, je to gibanje relativno hitrejše kot pri prečnem drsenju. Pri ostrem zarobljenju pa se ne ustavimo, ampak oddrsimo naprej v smeri smuči.

Pri obeh likih sta smuči paralelni in nagnjeni od horizontale, pri vzponu s konicami navzgor, pri smuku s konicami navzdol. V obeh primerih so obremenjeni zgornji robovi smuči zaradi prečnega stava v strmini, kar je tudi vzrok koraku, značilnemu za oba lika. Pri obeh je vpadnica simetrala dveh možnih likov.

6.

Raznožni korak poševno. Ko se strmina toliko zmanjša, da se po poševno postopnemu koraku lahko še bolj približamo turnemu koraku, pridemo v raznožni korak poševno. Gornja smučka se približuje smeri gibanja in se pomika navzgor v tesnih paralelnih stopnjah, spodnja smučka pa, ki leži skoro v horizontali, se dviga v širokih stopnjah. Obe konici sta odklonjeni od smeri gibanja, obremenjeni pa so zgornji robovi smuči.

Poševni plug. Raznožnemu koraku poševno navzgor odgovarja plug poševno. Smuči so odklonjene od smeri gibanja z zadnjimi konci. Ker je spodnja smučka mnogo bolj obremenjena od zgornje in mnogo bolj odklonjena od smeri gibanja, se približuje horizontali. Z notranjim robljenjem zaradi poševnega drsenja obeh smuči zmanjšujemo in povečujemo hitrost, z ostrim zarobljenjem pa tudi ustavimo.

Pri obeh likih sta obe smučki odklonjeni od smeri gibanja, pri vzponu konici, pri smuku zadnji konci. Pri obeh je odklon spodnje smučke od smeri gibanja mnogo večji kot pri zgornji in leži skoro v horizontali. Pri obeh likih je vpadnica simetrala dveh možnih likov.

Polraznožni korak prečno. Iz raznožnega koraka poševno se razvije polraznožni korak prečno tedaj, ko zgornja smučka vpade v smer gibanja in drsi po smučini, medtem ko ostane spodnja smučka odklonjena skoro do horizontale. Zgornja smučka drsi torej po normalni smučini in drži smer, spodnja pa se dviga v stopnjah.

Plužna opora prečno. Polraznožnemu koraku prečno odgovarja v smuku plužna opora prečno. Obremenjena je zgornja smučka, ki ima smer gibanja in drsi po smučini, spodnja pa manj obremenjena drsi rahlo ali ostreje nagnjena na rob, odklonjena od smeri gibanja skoro do horizontale. Zgornja smučka drsi torej po normalni smučini in drži smer, spodnja pa pluži.

Pri obeh likih ima ena smučka smer gibanja in drsi po smučini, druga pa je odklonjena skoro do horizontale in se ali dviga v stopnjah ali pa pluži. Vpadnica je za oba lika simetrala dveh možnih likov.

Turni korak v ključih (prečno). S tem korakom se že tako približamo horizontali, da smuči lahko ostanejo paralelne. Obe smuči drsita po smučini v smeri gibanja, toda z obremenitvijo zgornjih robov.

Smuk prečno. Turnemu koraku prečno odgovarja smuk prečno, ki je možen že v rahlem odstopu od horizontale. Obe smuči sta paralelni in drsita po smučinah v smeri gibanja z obremenitvijo zgornjih robov. Obremenitev na spodnji smučki je večja kot na zgornji, ki je pomaknjena naprej v prirodno držo smučarja prečno v strmini. Za oba lika je značilna paralelnost smuči, ki drse po smučinah v smeri gibanja, približevanje horizontali, obremenitev zgornjih robov in korak.

Vsi ti osnovni liki sestavljajo priroden prehod:

pri vzponu:

od turnega koraka naravnost
preko obeh polraznožnih korakov
preko raznožnega koraka
preko prečno postopnega koraka
preko poševno postopnega koraka
preko poševno raznožnega koraka
preko polraznožnega koraka prečno
do turnega koraka prečno

pri smuku:

od smuka naravnost
preko obeh plužnih opor
preko pluga
preko prečnega drsenja
preko poševnega drsenja
preko poševnega pluga
preko plužne opore prečno
do smuka prečno

V tem razporedju likov je očitvidna analogija med vsakim vzponom in smukom. Vsak način dviganja v višino ima svoje nasprotje v spustu.

Kljub temu, da so vse te osnovne prvine sama premočrtna gibanja, vendar nam omogočajo vzpon in smuk v najtežjem alpskem terenu, kjer pride analogija osnovnih prvin pri vračanju po svojih smučinah praktično do veljave.

Tabela nam sicer pokaže razvoj osnovnih elementov v prehodu od gibanja naravnost v smeri vpadnice pa do prečnega gibanja, ki se približuje horizontali; vendar je realna samo v najidealnejšem primeru, ko je nagnjenost terena najugodnejša za uporabo posamezne prvine.

V nekaterih primerih, ki so odvisni od naklonine, pa izvajamo vse poševne in prečne osnovne prvine v vseh možnih smereh od horizontale proti vpadnici. Pri vrtenju teh osnovnih prvin iz smeri vpadnice proti horizontali se najbolj obneseta turni korak in smuk ter poševno postopni korak s poševnim drsenjem, torej liki, pri katerih ostanejo smuči paralelne. Če pa zavrtimo v poševno smer tudi oba polraznožna koraka, en korak odpade in sicer zgornji, torej tisti, ki bi moral imeti odklonjeno konico zgornje smuči navzgor od spodnje smučke, ki naj bi držala smer. Ta korak pa nima prirodne osnove, medtem ko v smuku lahko izvedemo plužni opori na obe strani tudi pri zavrtanju te prvine proti horizontali.

Če štejemo na tabeli osnovnih elementov vpadnico, ki gre preko smuka naravnost kot simetralo zrcalne slike tabele osnovnih prvin, tedaj dobimo za

1. Plužno tehniko

kombinacijo prvin

poševen plug (6') — plug (3', 3) poševen plug (6), kar nam da najmarkantnejši lik plužne tehnike

plužni zavoj

do katerega vodijo liki

prečna plužna opora (7', 7), plužna opora (2'2)

2. Paralelno tehniko

kombinacijo prvin:

Smuk prečno (8') — smuk naravnost (1) — smuk prečno (8) kar nam da najmarkantnejši lik paralelne tehnike

paralelno kristianijo

do katerega vodijo liki

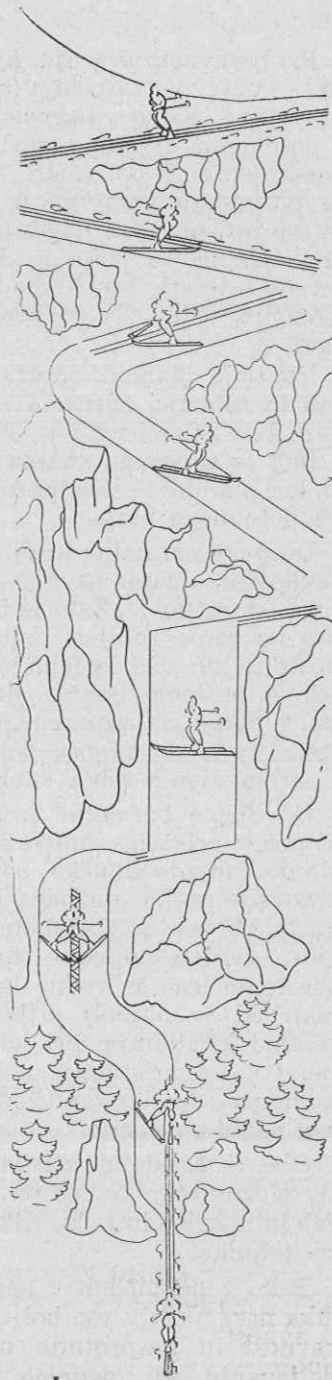
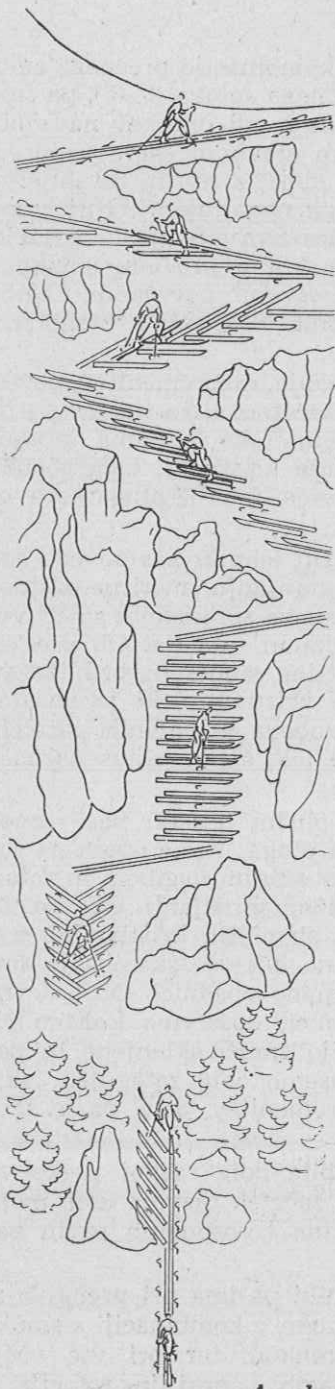
poševno drsenje (5', 5) — prečno drsenje (4', 4).

Značilno za vse osnovne like v smuku je, da jih v ustrežajočem položaju smuči lahko izvedemo z začetno hitrostjo 0 in da je smer njihovega gibanja premočrtna in se ne spreminja.

Če pa porabimo za uvod osnovnim prvinam smuk z določeno hitrostjo v smeri, v kateri bomo izvedli lik, tedaj pridejo do veljave razbremenitve navzgor in navzdol ter razbremenitve zadnjih koncev smuči z nagibom.

Pri tem pa večino likov izvedemo v smeri uvodnega smuka razen prečno in poševno drsenje.

Pri prečnem drsenju, kjer moramo s pomočjo razbremenitve in rotacije zavrteti smuči za 90°, pridemo tako do kombinacije osnovnih likov smuka naravnost (1) in prečnega drsenja (4, 4'). Ta kombinacija nam da čisto kristianijo do popolne ustavitve in obe možni kristianiji sta kristianiji k bregu.

*Analogija in uporaba
osnovnih proin vzpona in smuka v alpskem terenu*

Pri poševnem drsenju, kjer imamo kombinacijo prečnega smuka (8, 8') — poševnega drsenja (5, 5') — prečnega smuka (8, 8'), pa smuči ne zavrtimo. Samo s povečanim nagibom drsnih ploskev navzdol so pri poševnem drsenju smuči s prečnim smukom samo vzporedno premaknjenje. V isti smeri, samo malo nižje, z ostrim zarobljenjem poševno drsenje ustavimo in prečni smuk nadaljujemo. Niti razbremenitve niti povečan nagib in rotacija pri tem gibanju ne pridejo v poštev. Če pa to poševno drsenje z uvodnim prečnim smukom z določeno hitrostjo povežemo z razbremenitvami, povečanim nagibom in rotacijo, tedaj nas dovede do paralelnih kristianij k bregu in od brega.

Vsi trije elementi smučarjevega gibanja, razbremenitev, povečan nagib in rotacija, združeni z določeno začetno hitrostjo, pa so nam podani že v pluzni tehniki. Tudi tu pridemo tako iz smuka naravnost kot tudi iz prečnega smuka do paralelnih kristianij, toda po daljši poti, ker sta obe le skrajni možnosti razvoja likov iz pluga naravnost in iz poševnega pluga.

Do prve paralelne kristianije v pluzni tehniki nas dovede smuk naravnost iz pluznih zavojev, ki pri spreminjanju smeri ne odstopajo mnogo od vpadnice. Zato je tu glavna osnova spremembi smeri večja opora na rahlo robljeno zunanjo smučko in rotacija. Ob vse večji hitrosti in ob vse večjem oženju odprtine smuči in približevanju vpadnici pridemo končno do paralelne kristianije, ki jo izvedemo samo z oporo na vzporedna notranja robova sklenjenih paralelnih smuči. Pri tej kristianiji porišemo dolg lok, čigar radius naznačuje lok obremenjenih robov smuči.

Do druge paralelne kristianije v pluzni tehniki nas razvojno vodi pot iz prečnega smuka in prečnega pluga. Večja opora na rahlo robljeno zunanjo smučko, povezana s povečanim nagibom in rotacijo nas dovede preko pluznega loka do pluznih kristianij. Ob vse večji hitrosti, ob vse bolj strmem smuku in strmejših kristianijah z vse večjim oženjem odprtine smuči in vedno hitrejšo sklenitvijo smuči v paralelno lego se vedno bolj približujemo vpadnici. Ob poševnem smuku, ki se najbolj približuje vpadnici, dosežemo končno čisto paralelno kristianijo, pri kateri ostanejo smuči sklenjene in paralelne. Pri tej kristianiji, s katero porišemo dolg zategnjen lok, je popolnoma odpadlo zapluzenje in razbremenitev, ostal pa je še povečan nagib z rotacijo.

Obe ti paralelni kristianiji, ki rabita dolg razvoj preko vseh likov pluzne tehnike, sta pa v bistvu le začetek razvoja vseh možnih paralelnih kristianij, ki izhajajo direktno iz osnovnih prvin paralelne tehnike.

Tako v pluzni kot v paralelni tehniki pa ima pri prehajanju iz smuka naravnost v vse bolj poševne smuke v kombinaciji s smukom naravnost in nasprotnim poševnim smukom ter pri vse večjem oddaljevanju od vpadnice povečan nagib naprej in rotacija vse močnejši poudarek.

Alpska smuča tehnika

Iz osnovnih prvin, ki jih izvedemo z določeno začetno hitrostjo, nam ta z ostalimi elementi, kot so razbremenitev, povečan nagib in rotacija v zvezi z izkoriščanjem terenskih oblik dovede do spremembe smeri, tako v plužni in paralelni tehniki, ki tako prehajata druga v drugo.

Ker pa družiti obe tehniki kot glavno izhodišče in uvod v vse osnovne prvine paralelni smuk v vseh možnih smereh od horizontale preko vpadnice pa zopet do horizontale, sta po njem združeni v eno samo alpsko smučo tehniko, kjer pa je paralelnost smučí alfa in omega vsega gibanja.

Leopold Stanek:

Obsavski pastel

Iz savskega korita
se gozdna potka vzpenja.
Podoba kraja menja
le kočá, v drevju skrita.

Miklavž, Ostrež, Prežganje
in hribi krog Litije
so polni bogatije:
gob, češenj in kostanjev.

V davnini to korito,
kjer zreš megleno peno,
baje s plastjo ledeno
bilo je vprek pokrito.

Je sonce tista sila,
ki s svojo je toplino
stalila ledenino
in morje posušila?

Srce z močjo gorečo
je ledenik stalilo,
zemljo izpremenilo
je v raj za ljudsko srečo!

ČEZ SEVERNO STENO POHORJA NA RAZGLEDNI STOLP

(Iz »Planine ob meji« 1953)

everna stena Pohorja, ki se strmo dviga iz zatrepa Vrhovega dola pri Limbušu pa vse do razglednika (1146 m), do maja 1952 še ni bila preplezana.

Mnogokrat sem bodril simpatične in pogumne, pa tudi izurjene mariborske alpiniste, naj se lotijo tega problema, ki je edini še nerešeni problem Pohorja. Toda niso ugriznili.

Sklenil sem zato, da ugriznem jaz.

Začel sem se temeljito pripravljati. Dobra priprava je pol uspeha.

Za drugega v navezi sem izbral prijatelja Doreta, smelega, skoraj predrznega plezalca, ki je bil takoj pripravljen. Motila me je sicer njegova velikost, saj meri 179 cm. Marjan Keršič - Belač predpisuje na strani 5 svoje Plezalne tehnike samo 175 cm višine. Ker sem tudi jaz 178 cm visok, sva oba prerasla okvir idealnega plezalca. No, sem si rekel, se bova pač malo prihulila, če bo treba.

Motila me je tudi njegova teža, saj tehta 105 kg, jaz pa 85 kg. Je pa zato naravnost živalsko močan in za nahrbtnik kot ustvarjen.

Zaradi let nisem premišljeval. Oba skupaj sva stara 119 let, vendar let ne predpisuje noben priročnik.

Nato sem steno preštudiral z geološke strani. V vznožju je prišel na površje tonalit, višje gori pa je vse zmešano: kristalasti skrilavec, gnajs in razne druge terciarne plasti pliocena. Napram skrilavcu sem sicer v življenju nevtralen, v steni ga nimam rad, ker je silno kručljiv. Kaj pa je kručljivost, me je lani poučila Kukova špica.

Stena je malo razčlenjena. Ogromne, kot steklo gladke plati brez oprimkov, naklonjene mestoma 70 stopinj in več, so obetale izredno težavnost. Kamin, ki pretrga to gladino na desni strani, visok skoraj 300 m, bi bil izvrsten, toda zgoraj preide v neprelazno poč, ki jo na vrhu zapira zelo previsna žmula. V zgornji tretjini prečka celo steno ozka polica, deloma zarasla z ruševjem, nad to polico pa sega skoraj do vrha prijetno razčlenjen steber, ki sem ga bil prav vesel. Malo nad sredino stene poteka poševno navzgor ozka gredina. Z desetkratno povečavo svojega Hensolda sem kvadrat za kvadratom premeril celo steno. Zdela se mi je strašno navpična, celo previsna, bržkone nepreplezljiva.

Debatirala sva o tem z Doretom, ki ne govori veliko, pač pa zabije žebelj navadno z latinskim izrekom. Rekel je: Fortes fortuna adiuvat! (Pogumnim pomaga sreča.) Nič drugega.

Kar se tiče opreme, so nama delale vrvi največ skrbi. Vsaka bi morala prenesti vsaj 190 kilopondov, kar da, pomnoženo s koeficientom 0,65, 123 kg. Pa sva jih le dobila: dve ameriskanski, belo in zeleno, po 40 m dolgi, premera 14 mm, iz »mountain nylona«.

V krušljivih stenah je zelo važno pokrivalo. Spomladanski okruški v tej dobi niso več nevarni, zato sem izbral za sebe volneni križ. Ker mi pa glava že močno skozi lase sili, sem križ izstrigel in nataknil samo obroč.

Za Doreta dobiti kaj pripravnega, je bilo teže. Ker bo v navezi drugi in je stena najbrž zelo krušljiva, sem hotel zanj dobiti vojaško čelado. Toda ni mi uspelo. Nato sem mu predlagal visoki cilindar, ker je zelo tog in bi se ga v Mariboru še dobilo. Ni ga hotel. Končno sva napravila kompromis: polcilinder, ki mu ponekod pravijo halbkana. Ker ima zgoraj kupolo, je statično celo boljši, na žalost pa je mehkejši. To je bila izvrstna misel, ki je Doretu rešila življenje.

Omeniti moram še hlače. Sedala hlač sva napojila z vodnim steklom. Računal sem z možnostjo, da eden ali drugi kljub izvrstnim vrvem zdrsi v globino. V takem primeru je bolje, da se podriča po zadnjici in z rokami krmari. Izredna brzina pa lahko zapali hlače in nazadnje še zgoriš, ker gašenje vnic je nerodno. Drsenje po trebuhu mi je zoprno, ker v drsu se navadno preobrneš in letiš z glavo naprej, čeprav spada glava med več ali manj važne elemente telesa.

Vsa ostala oprema je bila normalna.

Zdaj je bilo treba določiti dan. Ko so napovedovali lepo vreme za daljši čas, sem določil dan: soboto, 31. maja. V petek popoldne sem poslušal tri vremenska poročila, ki pridejo za nas v poštev. Prvo je obetalo oblačno, pozneje izboljšanje, drugo oblačno s padavinami na Primorskem, tretje pa je napovedalo sončno z vmesnimi padavinami. Pomagal sem si tako, da sem vsa tri poročila seštel in delil s tremi. Povprečje je bilo kar ugodno.

V soboto zjutraj sva odšla z vlakom do Limbuša in potem peš naprej. Jutro je bilo krasno. Ko krene cesta na desno, sva jo mahnila na levo po stezi, ki se vije med vinogradi. V jutranjem soncu se je na vsakem trstu lesketala zlata kolajna iz Montpelliera.

Stopala sva naprej proti melišču. Tu je prav nerodno skrotje, ki ti vzame precej časa. Nenadoma mi zadiši po cimetu in citronah. Stopim naprej v smeri vonja in kaj zagledam: izza nizkega grma upira vame svoje rožnordeče cvetove pravi jesenček (*Dektamnus albus*), ki ga na Pohorju še ni zasledil noben botanik. Je zaščiten.

Stopila sva v melišče. Dore se mi je zdel zamišljen. Da bi mu odgnal morebitne malodušne misli, sem mu rekel nekaj ohrabrujočih besed. Dore pa je pokonci mož in odločno me je zavrnil: Qui servire dedicit, mori didicit (kdor ne zna biti suženj, zna umreti), cikajoč s tem tudi na svoje junaške borbe proti okupatorju.

Pod steno sva se navezala in pognal sem se kvišku. S tehničnim opisom celega vzpona ne bom tukaj dolgočasil mnogoštevilnih bralcev, ki niso alpinisti. Ta opis pripravljam in ga bom objavil bodisi v posebni prilogi Planinskega Vestnika, bodisi v posebni knjigi z vso potrebno dokumentacijo.

Čedalje teže je bilo. Zabijala sva kline, deloma v lesene zagozde, sekala stope in oprimke in odločno nadaljevala tvegano in zelo utrudljivo pot.

Nekako deset metrov pod tisto gredino, ki sem jo že iz doline opazil, zavijem na levo, da bi se v varstvu razjedene krmolje potegnil kvišku. Čopov steber v Triglavski me je pred leti tudi neusmiljeno zafrkaval, toda bil je le kulturnejši, nego ta divja pečina. Z največjim naporom in škripcem sem naposled premagal tudi to skrajno težavno mesto ter stopil na tisto dozdevno gredino, ki pa je bila v resnici ostra rez, zakrivajoča kakih deset metrov globoko kanto. Osupel nad tem nenadnim odkritjem, zabijem na notranjo stran klin, da bi varoval Doreta. Tedaj mi zleti preko glave kakor možka glava debel okrušek. Doreta nisem videl, ker je stal pod konveksno platjo, čul sem samo njegov vzklik »Sapienti sat« (za modrega je dovolj) in vrv se je močno napela. Koj nato opazim njegov polcilinder, ki je v elegantnih spiralah plaval v globočino in se končno poveznil na vrh visoke smreke onstran melišča.

Pokličem Doreta, a mi ne odgovori. Le napeta vrv mi priča, da ni odletel. Spustim se k njemu. Visel je, nekoliko omamljen, med nebom in zemljo. Šilce konjaka ga je dobro predramilo. Odpašem mu in si oprtam njegov nahrbtnik, mu izsečem nekoliko udobnejše stojišče ter mu ponudim še eno šilce, kar je kvitiral z izrekom »Et meminisse iuvat« (tudi spominjati se, je koristno). Vrnil sem se po vrvi proti kanti, med potjo pa potegnil vrvi iz vponk. Tako je stal Dore zavarovan z dvema vrvema, ki pa nista tekli skozi vponke.

Čeprav se je Dore dobro opomogel, nisem tvegala, da bi sam preplezal tistih deset metrov. Vzdigniti ga sam nisem mogel, ker nisem imel na ostri rezi nobene opore. Napravil sem drugače. Vsebinsko nahrbtnika sem spustil na dno kante, nabral in nalomil ter zmetal v nahrbtnik okoli 20 kg kamenja, ga oprtal, opisal Doretu način rešitve, podtaknil pod vrvi toporišče kladiva, da bi zmanjšal trenje, ter se spustil na obeh vrveh na dno. Iznajdba je krasno funkcionalna. Komaj sem bil na dnu, že začujem nad seboj široki Doretov smeh, ki sta ga z menoj in kamenjem obteženi vrvi potegnili prav na okrajek kante, od koder se je spustil k meni na dno.

Ura je bila 14. Dan topel, jasen. Od melišča do tu sva rabila sedem ur.

Nečloveški naponi tega izrednega zračnega vzpona so naju zelo utrudili. Sklenila sva, da bova v tej prijazni skledi bivakirala.

Preoblekla sva potno perilo in ga razobesila po kamnitih glisteh. Nato je izvrstni kuhar Dore skuhal najprej čaj, potem pa kosilo: makarone s paradižnikovo omako. Vsak jih je pojedel za en kilopond brez koeficienta. Vsem plezalcem makarone toplo priporočam. Najesh se jih lahko skoraj do eksplozije, imaš občutek perfektne sitosti, in vendar ti ne obteže želodca, ker so votli. Neugodno je samo to, da se hitro shlade, ker je v njih stalen prepih.

Pripravila sva si ležišče in študirala nadaljnje plezanje. Opazovala sva ljubkega ptiča, skalnega plezavčka, ki nama je uprizoril kar plezalno šolo. Pri tem naju je radovedno opazoval, saj človeka v tej steni še ni videl. Na mali travnati blazinici nad nama najdeva pravo pravcato opojno zlatico (*Ranunculus thora*). Tudi ta je zaščitena.

Ko je bil v dolini odžvižgal zadnji koroški vlak, sva udobno zaspala.

Drugo jutro zbudim Doreta, ko je prvi svit pregrnil nebo. Toda Doreta je prevzela tista prijetna lenoba, ki ne pusti vstati. Deklamiral je Ovidove verzice:

Iam nox humida coelo praecipitat, suadentque cadentia sidera somnos... (Že noč se vlažna nagiblje z neba v zaton, ugašajoča ozvezdja nam priporočajo spanje...) Obrnil se je in zaspal.

Iz kante sva se izmotala šele ob šestih. Ta drugi del vzpona je bil sicer lažji, vendar je bilo tudi v njem nekaj kočljivih in tveganih problemov.

Na tisti ozki polički, ki prečka celo steno, sva počivala. Noge so veselo bingljale nad prepadom.

Naenkrat se pripodi od najine desne trop gamsov, skočijo pred nama mimo naju in jo režejo naprej. Osupnilo me je že to, da naju niso preskočili, ampak napravili ovinek pred nama, torej nad prepadom, tako nekako, kakor je s topom okoli ogla streljal cesar Ferdinand Dobrotljivi. Še bolj pa sva se začudila zadnjemu gamsu. Imel je konjski rep. Lovci so sicer že zdavnaj trdili, da se pode po Pohorju gamsi, in sicer trije, ki imajo konjske repe, toda kdo bi jim verjel! In je vendar res! Izkazalo se je, da so ti križanci potomci našega Miška, bosenskega konjička z Ribniške kočice.

Nadaljevala sva pot, dolgo še dobrih sto metrov. Tu ni bilo več težav. Brhko sva skakljala proti razglednemu stolpu. Nanj bi lahko šla po stopnicah, toda nisva hotela. Železno ogrodje nudi namreč toliko volovskih oprimkov, da pride alpinist prej na vrh nego planinec po stopnicah.

Ura je bila 10. Najtežji problem štajerske dežele je bil rešen. Ginjena sva se objela.

* * *

Plezala Dore Gaj in Cene Lej dne 31. maja in 1. junija 1952. Spodnji del težavno z več izredno težavnimi in nekaj skrajno težavnimi detajli (šesta, zgornja meja). Zgornji del ima le nekaj težavnih mest. Čas plezanja enajst ur. Višina stene 670 m.

J. S.:

ŽRTVE GORA NA DOVŠKEM POKOPALIŠČU

Morda tega sestavka ne bi napisal, če ne bi bil brač v Orlovem članku »V avstrijskih gorah« (PV 1950, 250) tale odstavek:

»... in stali smo pred vasico Johnsbach. Na zelenem pobočju leži ob vaški cerkvi znamenito pokopališče, o katerem so nam pravili Avstrijci že prvi dan. Tu je našlo svoj poslednji dom na stotine avstrijskih gornikov iz vseh večjih središč, največ seveda z Dunaja. 157 imen sem videl na seznamu, ki visi na masivnem portalu pokopališkega obzidja...«

Rad bi opozoril vse tisoče planincev in alpinistov, ki vsako leto izstopajo in vstopajo na železniški postaji v Mojstrani s polnimi nahrbtniki in romajo skozi Vrata, Kot ali Krmo svojemu visokemu cilju naproti, da samo deset minut od železniške postaje leže pokopani tisti, ki so prav tako mladi in željni

lepih doživetij v gorah z upom odhajali, pa so se negibni vrnili — žrtve, ki jih je zahteval Triglav in njegova severna stena. Razen teh pa se na ploščah blešči še nekaj imen, ki bodo ostala z zlatimi črkami zapisana v zgodovini slovenskega planinstva.

Takoj ob vstopu na pokopališče je na levi v zakristijskem zidu vzdignjena nagrobna plošča Jakobu Aljažu z datumom rojstva in smrti (rojen 6. julija 1845, † 4. maja 1927), pod njima pa so znani verzi Silvina Sardenka:

»Vsako jutro v zarji novi
naši zažare vrhovi...«

Zdaj gleda s slike pod nagrobno ploščo naravnost v Triglav, čigar vrh se mu kaže med Cmirom in Vrbanovo špico.

Ob izhodu iz cerkve beremo na najbližjem spomeniku: »Tu počiva daleč naokoli znani gorski vodnik Gregor Lah, roj. 21. II. 1877, † 2. I. 1944.« Kdo ga res ni poznal, starega Preckina? Dobro se spominjam moža, ki je bil vedno dobre volje, ki je našel za vsakogar prijazno besedo in si je, kadar je bil posebno zadovoljen, zelo rad zavihal svoje košate brke. Pri njem je bila postaja gorske reševalne službe in sodeloval je menda skoraj pri vseh reševanjih, kar jih je bilo v Triglavu in sosesčini med obema vojnama. O njem, o Hlebanji, Poldi in Šmercu - Skumavcu, katerih grobove bomo še srečali, bi bilo potrebno še posebej spregovoriti v zvezi z našimi ostalimi gorskimi vodniki.

Nekaj korakov dalje, ob spodnjem pokopališkem zidu je grob dr. Klementa Juga. Precej visoka, lepo oblikovana skala, kipi v nebo in živo ponazarja kipenje Jugovih mladeniških moči. Na črni marmornati ploščici je skromen napis: »Dr. phil. Klement Jug 1898 — 1924.« Pred leti, posebno pa še pred prvo svetovno vojno, so bili na trikotnih kamnih, s katerimi je grob obrobjen, zelo dobro vidni izklesani napisi vrhov in sten — njegovi prvenstveni vzponi.

Blizu Juga je grob mladega fanta: »Anton Hlebanja, triglavski vodnik, roj. 1897, † 22. VII. 1924, se ponesrečil na Triglavu. — Triglavskih je višim bil prosti sin planin,« pravi jasni in zgovorni verz. Ponesrečil se je, ko je pri izvrševanju vodniške službe hotel ponoči in v viharju s Triglavskega doma v dolino, pa je takoj za kočo strmoglavil čez pečine.

Našteti grobovi so raztreseni po pokopališču. V kotu proti Karavankam pa je pravo počivališče planincev. Prvi, ki začenja to vrsto, je mladi učitelj z Dunaja, Wilhelm Lass. Napis se glasi: »Hier ruht Wilhelm Lass, städt. Lehrer aus Wien, am 27. März 1878. Er fand am 20. Juli 1909 in der Triglav — Nordwand einen allzufrühen Bergsteigertod.« Sledi še kratko posvetilo sestre Marjane. Kar sem prebral poročil o nesrečah v Triglavu in drugod, nobeno ni pustilo v meni tako globokih sledov kakor prav opis Lassove smrti. Njegov konec je v marsičem podoben tragediji Tonija Kurza v severni steni Eigerja l. 1937. Najbrž, da ni hujšega kakor umirati mlad, zdrav in pri polni zavesti. Lassov spomenik je preprost: nizka skala, izklesana v obliki gotskega loka, s črno marmornato ploščo v sredi. Grob je po takratni modi ograjen z železno ograjo.

Najlepši spomenik na vsem dovškem pokopališču ima Lassov sosed, profesor Schmidt. Na velikem črnem marmornatem spomeniku so tele obledele besede: »Alois Schmidt, k. k. Professor u. Obmann des Erzgebirgs — Vereines in Komotau, verunglückt am Triglav 30. Juli 1895 im 42. Lebensjahre.« Bil je druga žrtev Triglavskega pogorja; zdrsnil je na malem plazišču nad studencem v Gornji Krmji, od koder so ga prenesli na Dovje mojstranski vodniki. Delo je vodil in vse potrebno izvršil Jakob Aljaž.

Zraven ponosnega Schmidtovega spomenika stoji skromen lesen križec, na katerem je pločevinasta tablica z napisom: »Unser treuer Bergkamerad Joseph Pfenning — geb. 9. X. 1915, verunglückt 9. VIII. 1936 — Triglav — Nordwand.« To mu je v zadnji spomin postavilo mladinsko moštvo D. u. Ö. Alpenvereina (Jungmannschaft D. u. Ö. Alpenverein). Bil je eden izmed šestorice celovških alpinistov, ki so v treh navezah plezali po nemški in bavarski

smeri. Pod izstopom je Pfenning v previsih omahnil in potegnil s seboj tudi soplezalca, ki pa je odnesel le težje poškodbe.

V vrsti s Pfenningom je pokopan Heinz Müller, ki mu je bršljan zarasel spomenik in zakril napis: »Heinz Müller aus Effern bei Köln, geb. 7. Juni 1901, abgestürzt am Triglav am 12. Juni 1930. — Führer des allgem. akad. Sportvereins München.« Müller je odšel z večjo družbo, med katero je bila tudi njegova zaročenka, z ledenika naravnost na Triglav po klasični poti. Kot Pfenning je tudi Müller pri padcu potegnil s seboj soplezalca, ki je bil težje poškodovan, medtem ko je Müller obležal mrtev v kaminu, ki ga po njem večkrat tudi imenujejo Müllerjev kamin.

Müllerjev sosed je Wolf Luckman. Samo dr. Jug ima lakoničnejše po-svetilo kakor Luckman: »Wolf Luckmann, roj. 18. XI. 1903, † 1. VII. 1930 — Dovški križ.« V Planinskem Vestniku 1930 poroča dr. Miha Potočnik v obšir-nem poročilu o Luckmannovi nesreči s tako toplimi besedami, da nas pretrese. Mladi kartograf ljublj. univerze je odšel fotografirat čudoviti svet med Rokavi, Oltarjem, Dovškim Križem in Šplevto in je, slabo oskrbljen s proviantom, bivakiral v votlini pod »Malim Matterhornom«, kakor je zermattskemu levu podobno skalo na Jezerih sam krstil. Ze naslednji dan pa je v pečinah pod Oltarjem omahnil — za vedno... Reševalci so morali takrat izvršiti najdaljše reševanje: našli so ga šele po 14 dnevih napornega iskanja. Na njegovem grobu je velik marmornat križ z oddbitimi robovi.

Ob mrtvašnici, dva koraka od Luckmannovega groba, leži pruski deželni sodnik dr. Franz Holst. Besedilo, ki je seveda času primerno, sem komaj razbral, kajti deževne kaplje, ki padajo z mrtvašnice, so si po spomeniku izdolble že pravcati žleb: »Hier ruhet im Gott der Königl. preussische Land-richter dr. Franz Holst aus Berlin, geboren am 25. Oktober 1853, verunglückt am 13. August 1891 in Vratathal. Friede seiner Asche!« (Napis sem zapisal v celoti, ker ga čez nekaj let ne bo več mogoče razbrati.) Menda je omagal na slabo zaznamovani poti z bivše Dežmanove kočve v Vrata. Dva Mojstran-čana sta ga našla v takem položaju, v kakršnem človek zadremlje: en čevljev je sezul, zraven njega pa je ležal Baedeker s ščipalniki. Aljaž je pokopal prvo žrtev oboževane gore.

Ob zadnjem pokopališkem zidu leže zadnji ostanki praškega maturanta Kusý — Dúbrava: »Abiturient česke gymnazije v Pragi, član tam. Sokola malostranskega Emanuel Kusý — Dúbrav, roj. 9. III. 1903, † 18. IX. 1922 — ponesrečil na triglavski sev. steni.« Fant je bil res nesrečen: na poti čez Plemenice je v kaminu, zavarovanem s tremi klini, zdrsil in padel v globel, kjer je težje ranjen obležal. Klical je na pomoč, a zaman. Verjetno je nasled-nji dan skušal izplezati, a je pri tem padel in obležal v vnožju stene. Če bi imeli takrat organizirano obveščevalno in Gorsko reševalno službo...

Pod Holstovim grobom počivata vodnika Franc Rekar in Janez Polda. O njima in Šmercu - Skumavcu bi bilo prav tako kakor o Gregorju Lahu in ostalih mojstranskih vodnikih... treba govoriti v posebnem sestavku.

V 13. grobu leže Šmerčeve kosti. O tem možu trdijo, da je bil okrog petstokrat na Triglavu. Umrl je leta 1914, ko je bil star 61 let. Aljaž je vedel o njem marsikaj povedati.

V zadnjem grobu, ki leži ob vzhodnem pokopališkem zidu (nasproti spomeniku padlih borcev in talcev), počivajo zemeljski ostanki Janeza Klinarja, ki pa so ga vsi poznali samo po njegovem domačem imenu: Požganc. Aljaž je vedel, kaj je napisal, ko je dal na spomenik izklesati besede: »Bil je delo-vodja, poštenjak, katerega je čislal vsak. Kar stavb je sivega Triglava, vse kličejo — Požgancu slava!« Mož ima res veliko zaslug: odkril je pot iz Zad-njice čez Skok na Za Planjo, prvi se je povzpел z Zelenega snega na Triglav, s Turkom in dr. Franom Tominškom je preplezal današnjo Tominškovo pot. Pod njegovim »poveljstvom« je bil zgrajen Aljažev stolp, Triglavski dom na Kredarici, Aljažev dom v Vratih (bolje: vsi trije, kar jih je bilo doslej postav-ljenih). Nadelal je pot s Kredarice na Triglav, po kateri gre zdaj vsako leto na tisoče planincev. —

DRUŠTVENE NOVICE

II. Zbor markacistov se je vršil dne 17. I. 1954 v Ljubljani. Od skupnega števila 82 planinskih duštev se je zбора udeležilo le 33 planinskih društev. Poročali so o uspehih svojih odsekov, pogovorili pa so se tudi o tem, kaj bodo delali v tem letu. Izdelali so tudi predloge za skupščino PZS, ki se bo vršila dne 3. in 4. IV. t. l. v Mariboru. Zbor je uspešno vodil predsednik markacijske komisije pri PZS tov. Blažej Anton.

Po njegovem referatu, ki je vseboval historiat markiranja, poročilo o gradnji potov ter navodila in pobude za delo v letu 1954, je poročal še načelnik markacijske baze Maribor tov. prof. Šumljak, govoril o markacijah doma in v inozemstvu ter o markiranju na splošno. Tov. Marussig Miran je načel problem zimskih markacij, govoril o transverzali, kakršna je in kakršna bi morala biti, omenjal napake v topografskih kartah in navedel nekaj svojih misli o bodočem visokogorskem zimskošportnem centru v Bohinjskem kotu, ki naj bi nastal v zvezi z gradnjo modernega planinskega doma in vzpenjače na Voglu. Član markacijske komisije, tovariš Fajgelj Vlado pa je v glavnem obravnaval reorganizacijo dela markacistov, ki naj bi se reorganiziralo že od osnove dalje. Bodoče delo markacistov naj bi se po njegovi zamisli odvijalo v markacijskih skupinah ali družinah za posamezne gorske skupine, ki naj bi jih vodili najizkušenejši in najdelavnejši markacisti. Okrog sebe bi ti zbrali ljudi, ki se zanimajo za to delo in so za to sposobni. Vse to pa brez ozira na planinsko društvo ali kak društveni teritorij. Težave bi morda nastale v finančnem pogledu, vendar naj bi se pa to vprašanje po zamisli predlagatelja rešilo na ta način, da bi PD, ki imajo kakršen koli interes na določenem področju, sorazmerno po svoji gospodarski zmožnosti, ne oziraje se na to, ali imajo kako postojanko ali ne, nekako v obliki davka oddalo za potrebe markacijske družine določeno vsoto denarja. Za finančno poslovanje bi bila odgovorna družina, vsa osnova pa bi bila taka kakor pri GRS. S tem bi se izognili temu, da bi bila pota odvisna od različnih gospodarskih zmožnosti poedinih društev, izognili bi se pa tudi temu, da se pota ne bi gradila nesmotno in na predlog poedincev. V markacijskih skupinah bi morali sodelovati le idealni ljudje brez lokalnopriložnostnih nagibov, predvsem pa bi se morali otrestiti pripadnosti katerega koli PD. Družine naj bi začele s sistematično obdelavo gorskih poti. Najprej naj bi se obnovila najnujnejša gorska pota, nato pa še ostala tako, da bi v nekaj letih zavladal na tem področju popoln red. Finansiranje večjih in pomembnejših gorskih poti naj bi izvedla markacijska komisija pri PZS. Bodoča organizacija dela markacistov naj bi torej bila nekako v smislu samoupravljanja, ki bi po mnenju predlagatelja vsekakor prinesla pozitivne rezultate.

V svojih nadaljnjih izvajanjih je tov. Fajgelj kritiziral delo upravnega odbora PZS ozir. njegove markacijske komisije, ki je pri dodeljevanju dotacij za popravilo potokov forsiral Julijce pred Kamniškimi Alpami. S številkami je prikazal, da je v letu 1953 izdal za popravilo potov v Julijcih 81,3% in za Savinjske Alpe le 18,7% kreditov. Zatrjeval je, da je to nepravilno razmerje, ki se mora v bodoče popraviti. Tudi za leto 1954 je bil sestavljen proračun brez ožjega sodelovanja markacijske komisije. Misli je na to, da je markacijska komisija centralno telo za vsa slovenska planinska pota, takšno delovanje komisije je skoraj škodljivo.

Zbor je ugotovil, da je bilo delo markacijskih odsekov v letu 1953 kljub vsem nedostatom kolikor toliko plodno, uspeh pa bi bil še večji, če bi vladala med društvi in markacijsko komisijo pri PZS tesnejša povezava. Markacijski odsek PD Tolmin je bil za nadelavo poti na Mangrt javno pohvaljen. Skenili so, da bodo v bodoče posvetili markiranju in obnovi potov v naši Primorski več pozornosti. Zbor je nato v zvezi s podanimi referati in diskusijo sprejel naslednje sklepe:

1. markacisti bodo poskrbeli, da bodo vsako leto vsaj enkrat očistili vsa pota, bodisi s pomočjo samih planincev ali pa članov markacijskih odsekov;

2. markacijska komisija pri PZS naj izdela nov priručnik o markiranju, ki naj hkrati vsebuje zemljevid transverzalne poti ter opis vseh lepov, mikavnosti in zgodovinskih spomenikov NOV v krajih, skozi katere drži ta pot in

3. pravilnik o zaščiti markacijskih naprav v gorah in doseže pri oblastih sankcioniranje tega pravilnika;

4. izdela osnutek za reorganizacijo markacijskega dela po 7 članskem odboru, ki je bil v to svrhu izvoljen. — Z delom mora biti gotov do 31. I. t. l., nakar naj ga predloži v diskusijo planinskim društvom;

5. da se popravijo vsa tista stara pota, ki so že svoječasno obstajala in so sedaj v slabem stanju;

6. zavarujejo naj se samo ona planinska pota, ki služijo povprečnemu planincu, ne pa tudi ona, ki so sama sebi namen;

7. transverzalna pot naj se še letos dokončno izdela;

8. prične naj se s sistematičnim delom na zimskih markacijah.

Ob koncu je zbor z enominutnim molkom počastil tri pokojne sodelavce, ki so preminuli v preteklem letu dr. Brileja Arnošta, Kopljarja in Tožbarja.

Zbor načelnikov alpinističnih odsekov. Dne 6. in 7. februarja 1954 so se sestali v koči pod Storžičem načelniki alpinističnih odsekov, da premore uspehe v preteklem letu in določijo smernice za bodoče delo. Zbor je vodil načelnik komisije za alpinizem pri PZS tov. Bučer Tone, kot gostje pa so bili pričujoči tov. Čop Joža,

dr. Miha Potočnik in dr. ing. Avčin Fran-
 ce. Glede na bližnjo skupščino PZS, ki bo
 dne 3. in 4. IV. 1954 v Mariboru so sprejeli
 vrsto predlogov, o katerih naj bi sklepala
 skupščina. Izvedli bodo odpravo v Fran-
 cijo, za letni plezalni tabor pa so določili
 Martuljek. Predlagali so, naj bi večji del
 stroškov tega tabora, ki se bo vršil v času
 od 15. VII.—15. VIII. nosila PZS in s tem
 omogočila udeležbo na tem taboru čim
 širšemu krogu alpinistov. Razgovarjali so
 se tudi o rekvizitih, ki jih izdeluje domača
 industrija in pri tem ugotovili, da bi lahko
 iz domačega materiala, ki je na razpolago
 in pri večji pažnji izdelovali lahko boljše
 dereze tipa »Universal«. Komisija bo tudi
 preizkusila vrvi grosupeljske tovarne in
 jih v primeru, če bo njihova kvaliteta
 odgovarjala potrebam alpinističnih odse-
 kov, priporočila odsekom. Izvolili so novo
 komisijo za alpinizem, ki bo v bodoče
 usmerjala delo alpinističnih odsekov. Re-
 digirali pa bodo tudi okvirni pravilnik
 alpinističnih odsekov.

Planinska razstava PD Hrastnik. V po-
 častitev 60-letnice slovenskega planinstva
 je PD Hrastnik s svojim alpinističnim od-
 sekem ter tamkajšnjo lovsko družino ter
 taborniki priredilo v upravnem poslopu
 rudnika Hrastnik lepo urejeno razstavo o
 slovenskem planinstvu in alpinizmu. Raz-
 stava je bila odprta od 15. XI.—22. XI.
 1953. Na razstavi so prikazali celotni razvoj
 slovenskega planinstva in alpinizma, našo
 alpinistično dejavnost in razvoj Gorske
 reševalne službe. K izpopolnitvi razstave
 so mnogo pripomogli PD Celje, Ljubljana-
 matica, tov. Čop Joža in PZS, ki so raz-
 stavljalcem nudili dokaj zanimivega gra-
 diva in razstavnega materiala. Obžalovati
 je, da k razstavi niso prispevala tudi
 ostala posavska planinska društva, četudi
 so bila povabljena k sodelovanju.

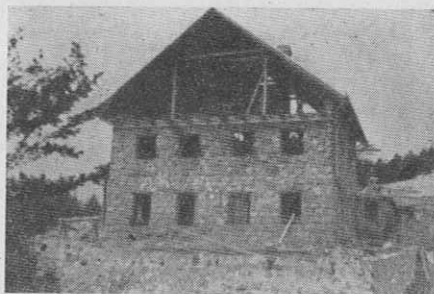
Razstava je v vsakem oziru uspeła, o
 čemer pričajo med drugim vpisi obisko-
 valcev v spominsko knjigo. S tem so pri-
 dobili nekaj novih članov, prav tako pa
 tudi nekaj naročnikov na Planinski Vest-
 nik. Želimo, da bi podobne razstave pri-
 rejala tudi ostala društva.

PD Treskavica v Sarajevu je tudi za
 leto 1954 izdalo stenski koledar z name-
 nom, da bi s tem privabili planince k delu
 tega društva in propagirali Treskavico, s
 prostovoljnimi prispevki za ta koledar pa
 bi dovršili centralni planinski dom na
 Kozjoj Luci na Treskavici.

Novo planinske postojanke: PD Slo-
 venj Gradec je dne 6. XII. 1953 z intimno
 proslavo zaključilo za leto 1953 določena
 obnovitvena dela na koči pod Kopo na
 Pungartu (1377 m). Smučarjem in planin-
 cem je poleg redne prehrane na razpolago
 še 30 ležišč. Marljivemu društvu, ki je sa-
 mo znalo najti za to potrebna denarna
 sredstva, naše priznanje in iskrene če-
 stitke.

Tudi PD Črnomelj je zelo marljivo.
 Komaj se je društvo ustanovilo, že je pri-
 čelo z gradnjo doma na Mirni gori, ki je
 že pod streho in bo še v tem letu služil
 svojemu namenu. Gradbenim stroškom je
 v veliki meri prispeval OLO Črnomelj,
 nekoliko pa tudi PZS. Prepričani smo, da
 se bo hkrati s tem domom poživilo tudi
 planinstvo na Dolenjskem.

Novo planinsko zavetišče smo dobili
 tudi »Pri Blažonu« na Nanosu, ki ga je
 uredilo PD Vipava. Zavetišče so vipavski
 planinci slovesno odprli dne 24. I. t. l.

Mirna gora

Iz sej upravnega odbora PZS. — Na
 prošnjo redakcije Krajevnega leksikona,
 ki ga bo založila uprava Uradnega lista
 LRS, je PZS odstopila več kilisejev z gor-
 skimi motivi, ki bodo služili za ilustracijo
 te knjige, hkrati pa bo to učinkovito pro-
 pagandno sredstvo za naše gore.

Upravni odbor PZS je sklenil, da bo
 po svoji markacijski komisiji takoj pri-
 stopil k popravilu Stape, brž ko bodo do-
 voljevale vremenske razmere. Pot je v
 skrajno slabem stanju.

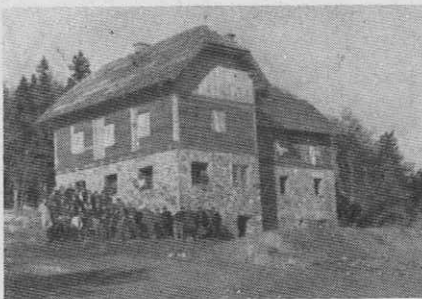
Upravni odbor je imenoval posebno
 komisijo, ki bo do skupščine pregledala
 in revidirala vse pravilnike PZS in njenih
 odsekov in jih skupščini predložila v po-
 trditev. Kasneje bo vse te pravilnike ka-
 kor tudi pravila društev in njegovih odse-
 kov zbrala in jih izdala v obliki brošure.

Planinska založba se bavi z mislijo, da
 bi skupno s Cankarjevo založbo izdala pre-
 vod Huntove knjige o zmagi nad Mount
 Everestom. Knjiga ima 252 strani ter 8
 barvnih in 48 črnobelih slik.

Monografije dr. Klementa Juga, ki jo
 namerava Planinska založba izdati še letos,
 sta se lotila tov. prof. Jelinčič Zorko in
 tov. dr. Bartol Vladimir. Tov. Evgen Lov-
 šin pa dokončuje monografijo Valentina
 Staniča, ki jo je začel že pokojni dr.
 Arnošt Brilej. Za tem bo tov. Lovšin pristo-
 pil k delu »Naši gorski vodniki«.

Končan je spor okrog podstavka spo-
 menika dr. Kugyja, ki ga je gradilo grad-
 beno podjetje Standard v Tolminu in
 terjalo za opravljeno delo din 2756 038.—
 poleg zneska din 407312.— in din 50 000,
 kar je že prej poravnal podjetju OLO
 Tolmin. Dosežena je bila poravnava in je
 morala PZS plačati din 2 000 000. Spomenik
 po tej poravnavi stane PZS din 2 853 326.—,
 od tega odpade din 212 000.— na delo ki-
 parja, din 462 817.— na livarska dela, din
 75 395.— na prevoz spomenika, din 33 010.—
 na ploščo za spomenik, din 2 000 000.— na
 gradnjo podstavka in ureditev okolice, din
 43 155.— na ostale stroške. Če pa pristeje-
 mo še prej omenjena zneska v višini din
 407 312.— in din 50 000.—, ki ju je prispeval
 OLO Tolmin, vidimo, da stane celoten
 spomenik din 3 310 638.—.

Ker se predvideva tudi v okviru PZS
 nov način finansiranja za gradnjo novih
 in adaptacijo obstoječih planinskih postoj-
 ank, bo na bodoči skupščini PZS pred-
 ložen v potrdilo tudi predlog, da bi po-
 magala PZS s finančnimi sredstvi v obliki
 kreditov in deloma subvencij v mejah
 možnosti samo onim PD, ki bodo v in-
 vesticijskem načrtu PZS, katerega bo potr-

Koča pod Kopo na Pungartu (1377 m)
Zapadno Pohorje po stanju dne 6. XII. 1953

dila skupščina. Ker je potrebno, da gospodarska komisija ozir. upravni odbor PZS ta predlog čimprej izdelata, so bila društva naprosena, da svoje predloge čimprej pošljejo.

Nova navodila za gospodarsko poslovanje bodo predvidevala tudi fond investicij. V ta fond bi se stekali prispevki za amortizacijo, prispevki ozir. davek od osnovnih sredstev in iz subvencij ozir. dotacij Izvršnega sveta LRS. V zvezi s tem je gospodarska komisija tudi resno pristopila k ocenitvi osnovnih sredstev, čeravno k temu ni obvezana.

Gospodarska analiza, izvršena na koči na Sv. Gori, ki jo upravlja PD Zagorje, je pokazala, da bi imelo društvo okrog din 138 000.— več dobička, če bi jo upravljalo v svoji režiji, medtem ko je na Miho-vev domu, ki ga oskrbuje PD Kranjska gora, obratno ugotovila, da je bil ukrep društva popolnoma pravičen, ko je izročilo postojanko v zakup. Gospodarska komisija je zato mnenja, naj bi skupščina PZS osvojila sklep, da se smejo dati v zakup le one planinske koče, za katere se bo po gospodarskih analizah ugotovilo, da je edino tak način upravljanja postojanke najprimernejši.

Zaradi večjih pritožb s strani obiskovalcev koče Tamar v Planici zaradi slabe oskrbe te postojanke in ker PD Rateče, ki je upravljalo to postojanko, ni poslušalo nasvetov PZS, je PZS z dnem 10. I. 1954 postavilo to postojanko do nadaljnjega pod začasno prisilno upravo PZS. K temu koraku je bila prisiljena zlasti še zaradi smuških poletov ob 20-letnici Planiške skakalnice.

Taborniška organizacija je izrazila željo, da bi PZS dovolila članske ugodnosti v planinskih kočah tudi tabornikom. V zameno so pripravljene nuditi članske ugodnosti tudi planincem v svoji koči pod Golico. PZS je v načelu za to, da se jim ta popust dovoli, vendar pa samo skupinam od 3 oseb dalje in do starosti 18 let. Sicer pa naj o tem sklepa skupščina.

Pojavljajo se vprašanja, ali lahko postane član PD inozemski državljan, ki ne biva stalno na teritoriji republike. Upravni odbor PZS je prišel do zaključka, da lahko postane v smislu društvenih pravil inozemec le izredni član PD, če biva stalno v republiki (n. pr. inozemski strokovnjaki, zaposleni v naših podjetjih), nikakor pa ne inozemski državljan, ki stalno biva izven republike.

Komisija za alpinizem bo v kratkem pristopila k izdelavi vponk. Prvi poizkusi so se zelo dobro obnesli.

Planinsko društvo žele ustanoviti tudi v Gornji Radgoni. PZS je dala iniciatorjem vse napotke v zvezi z ustanovitvijo društva.

Na sestanku Posoških društev so predlagali naj se zgradi alpinistični bivak v Kuntarjih v dolini Tolminščice. PZS je naklonjena temu predlogu. K stroškom naj bi prispevala vsa primorska planinska društva in PZS.

Vse češče se opaža, da se v postojankah ne uporabljajo obračunski bloki, predpisani od PZS. Gospodarska komisija ugotavlja, da edino ti bloki nudijo društvom kontrolo nad oskrbnikom in razvid prometa postojanke, zato bo PZS vedno in povsod vztrajala pri tem.

PZS bo podarila »Deutsch-österreichische Himalaya-Karakorum Expedition 1954«, ki namerava v letu 1954 ponovno organizirati odpravo na Himalajo, na njeno prošnjo 20 do 25 parov derez sistema »Universal« pod pogojem, da ji bo ekspedicija najkasneje pol leta po svojem povratku odstopila ves fotomaterial te ekspedicije, dalje da ekspedicija zagotovi PZS predavanje o tem vzponu po režijski ceni, ekspedicija pa se mora tudi zavezati, da bo pri vsakem opisu tur označila poreklo derez.

Za čim večje število naročnikov Planinskega Vestnika in smotno izterjevanje njegovih dolžnikov se je uprava revije odločila, da bo preko planinskih društev organizirala široko poverjeniško mrežo. Vsa društva bodo naprosena, da na svojem teritoriju pošljejo primerne poverjenike, ki bodo proti 15% proviziji vršili ta posel. Uprava revije bo s temi poverjeniki v direktnem kontaktu, tako da zaradi tega društva ne bodo z ničemer obremenjena. Na skupščini se bo predlagalo, da bi zaradi previsokega deficita, ki ga revija izkazuje vsako leto, ustanovili tiskovni sklad, v katerega bi se med drugim stekal tudi določen odstotek dohodkov planinskih postojank.

Uprava revije je sklenila izjemoma nuditi kompletni letnik Planinskega Vestnika 1953 (770 strani s 24 umetniškimi prilogami) za znižano ceno din 300.— vsem novim naročnikom pod pogojem, da takoj plačajo ta znesek in istočasno vsaj prvi obrok naročnine na PV za leto 1954.

Turistično društvo v Ljubljani name-rava ustanoviti stalno turistično razstavo Slovenije in je povabilo k sodelovanju tudi PZS.

III. medrepubliški planinski tabor bo letos v okviru proslave 80-letnice hrvaškega in jugoslovanskega planinstva, in sicer v dneh 24.—26. VII. t. l. predvidoma v Gorskem Kotaru. Društva naj takoj prično s propagando za čim večjo udeležbo na tej vsakoletni največji planinski manifestaciji v FLRJ.

Vsa društva, ki nameravajo letos prirediti večje proslave (tabore, društvene proslave in obletnice ter pod.) naj vsaj do skupščine predvidijo datum.

PZS je ukinila znižano članarino članom Ferijalnega saveza din 25.—. Člani FS — dijaki — plačajo normalno mladinsko članarino, člani FS — učno osebje — pa normalno člansko članarino.

Spričo novega gospodarskega sistema in novih gospodarskih predpisov PZS na-

proša društva, da se v vseh primerih, kadar gre za gradnjo novih in velikih popravil obstoječih postojank, obračajo na gospodarsko komisijo pri PZS, kjer bodo dobili vsa potrebna pojasnila. Nova navodila namreč zahtevajo posebno previdnost pri investicijah.

Številne okrajne gostinske zbornice in okrajni so v zadnjem času zahtevali od planinskih postojank, da odvedejo določen odstotek od prometa na sklad za vzgojo kadrov, ki so osnovani pri Okrajnih gostinskih zbornicah. PZS društva opozarja, da so planinske postojanke oproščene teh dajatev. To je bilo objavljeno tudi v glasilu Gostinske zbornice »Gostinivo« št. 1 z dne 20. I. 1954.

Na številne intervencije je bil v preteklem letu prometni davek za alkoholne pijače v planinskih postojankah odpravljen, prav tako je bil znižan prispevek za socialno zavarovanje od 45% na 10%. Nova gospodarska navodila so ponovno prezrla že pridobljeno olajšavo. PZS je sicer že intervenirala na pristojnem mestu, vendar pa morajo društva za zdaj še vedno upoštevati povečane stroške režije, ki so nastali z zvišanjem prispevka za socialno zavarovanje in ponovno uvedbo prometnega davka. Zato PZS opozarja društva, da temu primerno povečajo odstotek režijskega pribitka.

Pri pregledu kartoteka planinskih in gorskih potov je markacijska komisija ugotovila, da je kartoteka zelo pomanjkljiva in da še veliko društev še ni poslalo opisa svojih poti. Markacijska komisija bo vsa ona društva, ki tudi na ponovne pozive kartotek ne bodo predložila markacijski komisiji, kot neredna društva z imeni objavila v Planinskem Vestniku.

☆

Popravek. V PV, št. 2, str. 98, 19. vrsta od spodaj navzgor popravi: »(običajno z zemljiško razdelitvijo na celke).«

Popravek. V PV, št. 2, str. 105 popravi: »V severni steni Stajerske Rinke nista plezalca Jenko in Jeranko preplezala nove smeri. Tudi nista ponovila celotne Ogrinove smeri v severni steni Turške gore nad Mariborom, ker sta se izognila težavam v osrednjem in zgornjem delu stene. Gre le za novo varianto, ki poteka desno od originalne smeri Ogrin—Gregorin.« Plezalci naj v bodoče pošiljajo kratke beležke o svojih turah na komisijo za alpinizem, Lj. PZS, poštni predal 214.

IZ OBČNIH ZBOROV

Občnega zbora **PD Nova Gorica**, ki se je vršil dne 27. XII. 1953, se je poleg 87 članov udeležilo še precej mladine, ki pa v društvu ni včlanjena. Predsednik tov. Hvala je v svojem nagovoru najprej orisal historiat slovenske planinske organizacije, nato pa je prešel na organizacijo planinstva na Primorskem. Tudi Primorska se je zgodaj vključila v planinstvo, saj ima za to vse naravne pogoje. Ostro pa se črta še danes krivično začrtana meja na Triglavu in na Snežniku tudi v planinstvu. Ugotovil je, da je od 82 planinskih društev, ki jih šteje PZS, 14 na Primorskem, od tega v Posočju, ki ga po vseh oblikovnih prilikah lahko primerjamo z Gorenjsko, le 9 društev s skupno okrog 1800 članov, medtem ko ima Gorenjska 18 dru-

štev. Gorenjska ima 12 planinskih postojank s 1358 ležišči, Posočje pa samo 22 postojank s 511 ležišči. Od skupnega števila 379 alpinistov v Sloveniji jih je v Posočju le 8. Treba je zato gledati problem planinstva na Primorskem kot en sam kompleks in enkrat za vselej razbiti tisti ozki škodljivi lokalizem, ki včasih ne sega niti preko ozkih plovov mestne občine. Zato je nujno, da ji ostali deli Slovenije pomagajo. Če bi hoteli vsaj približno ustvariti tisto osnovno mrežo planinskih postojank, ki bi omogočila prepotrebno povezavo tur na Primorskem, bi morali nujno zgraditi vsaj še kočjo na Čavnu, dom pri Krnskem jezeru in dom pod Mangrtom.

Alpinistični odsek je hotel poživiti svoje delo s pionirji, ki so začeli pod strokovnim vodstvom alpinistov vsak teden s praktičnimi in teoretičnimi vajami v neposredni bližini Katarine. Ker pa so se izkazale te vaje kot nepriljubljive, je bila ta skupina razpuščena. Največjo dejavnost je pokazal gospodarski odsek, ki je v preteklem letu otvoril kar dve novi planinski postojanki, in sicer 26. IV. 1953 planinsko-pionirsko kočjo Kekec na Katarini, ki je letos zabeležila že preko 3000 obiska in dne 29. VII. 1953 dom dr. Klementa Juga v Lepeni. Slednja je ena najlepših postojank, kar jih ima to društvo v oskrbi. Slovesno otvoritev je prenašal radio Koper. Obiskalo ga je doslej že 1000 obiskovalcev. Oskrbovan bo sicer samo v letni sezoni, vendar pa bo mogoče najti v njem zatočišče tudi v drugih letnih časih, ker stanuje oskrbnica tega doma, tovaršica Hedvika Kravanja v neposredni bližini postojanke. Stjenkova kočja na Trstelju je zabeležila okrog 3000, Gomiščkovo zavetišče na Krnu pa preko 1000 obiskovalcev. Propagandni odsek je organiziral več skupinskih izletov, pohvalno pa je omeniti udarniško akcijo za popravilo poti na Mangrt, katere se je udeležilo 58 planincev. V proslavo slovenskega narodnega praznika Dneva vstaje dne 22. VII. 1953 je društvo organiziralo tabor na Trstelju, ki se ga je udeležilo preko 1500 planincev. Nekaj članov pa se je povzpelo tudi na Bobotov Kuk v Durmitorskem pogorju in na Lovčen. Število naročnikov na Planinski Vestnik so dvignili za 120%. Objavili so tudi več člankov v dnevnem časopisju. Nalogo je izpolnil tudi društveni fotoodsek, ki je vse svoje postojanke opremil z ličnimi fotorazglednicami. Markacijski odsek ni v celoti izpolnil svojega plana, kljub temu pa je bilo njegovo delo zadovoljivo. Pri postavitvi pionirskega doma Kekec na Katarini so mladinci ozir. pionirji opravili 2679 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti din 147.975.—, medtem ko je članstvo opravilo pri adaptaciji doma dr. Klementa Juga v Lepeni 315 ur v vrednosti din 14.175.—. Iz blagajnikovega poročila sledi, da je bilo finančno poslovanje društva uspešno in da je v glavnem že premostilo vse finančne težave. Za predsednika društva je bil ponovno izvoljen tov. Hvala Alfred. V imenu PZS je zbor pozdravil njen podpredsednik tov. Bučer Tone.

Občni zbor **PD za Selško dolino v Zeleznicah** se je vršil dne 3. januarja 1954. Dasi šteje društvo nekaj preko 300 članov, se je zbora udeležilo le komaj okrog 20 članov. V imenu TŽS je pozdravil zbor tov. ing. Soštarič, za občino Zelezniki njen

predsdenik tov. Smid Matevž in za upravni odbor PZS tov. dr. Urbanc Anton. Iz referatov poedinih funkcionarjev ugotavljamo, da je bilo težišče vsega dela le na gospodarstvu in turizmu. Z iznajdljivostjo so si znali preskrbeti potrebna finančna sredstva in zgradili na Ratitovcu lep planinski dom, ki bo že v letošnji sezoni služil svojemu namenu. Za društvo, ki stopa šele v četrto leto svojega življenja, je to gotovo prav lep uspeh. Levji delež pri gradnji tega doma ima vsekakor bivši društveni tajnik tov. Dolenc Drago, ki ni štedil ne truda ne časa za ta cilj. Njegova je tudi zasluga, da se je pod okriljem tega društva ustanovil turistični odsek, ki prav marljivo dela. S finančno pomočjo TZS je kot prvo planinsko društvo po vojni izdalo prospekt Selške doline. Društvo šteje 363 članov, od katerih je 143 delavcev, 80 nameštencev, 22 kmetov, 12 dijakov, 30 delovne mladine in 68 ostalih poklicov. Zaradi obširnega delovnega področja je društvo razdeljeno na 7 planinskih skupin.

Na občnem zboru je vladalo malo napeto vzdušje, prišlo je do raznih očitkov, ki pa niso bili najbolje utemeljeni, saj je občni zbor priznal bivšemu društvenemu tajniku tov. Dolencu za njegovo požrtvovalno dosedanje delo lepo denarno nagrado. Zaradi nesporazumov, ki pa so menda bolj osebnega značaja in na uspešno delovanje društva najbrže ne bodo vplivali v znatni meri, sta ponovno kandidature odklonila dosednji predsdenik tov. Veber Jože in tajnik tov. Dolenc Drago. Izvoljen je bil skoraj povsem nov devetčlanski odbor pod vodstvom tov. Smida Petra.

Novomeški planinci so polagali obratčin svojega dela za preteklo poslovno dobo dne 19. I. 1954. Udeležba s strani članstva ni bila ravno polnoštevilna. Občni zbor sta pozdravila v imenu LO MO Novo mesto njegov predsednik tov. Ivanetič Lojze in zastopnik PZS tov. Prosenc Zivojin. Obravnavali so vse sektorje dela, največ pa diskutirali o oskrbi doma Vinka Paderšiča na Gorjancih. Društvo se je trudilo, da bi poživilo planinstvo na Dolenjskem, vendar pa brez vidnega uspeha. Diskutantje so ugotavljali, da obstaja še vedno premajhno zanimanje za planinstvo na Dolenjskem pri drugih planinskih društvih, pa tudi pri raznih delovnih kolektivih in mladini. Gorjance so obiskovali predvsem stari planinci, pa še ti ne v takem številu kot prejšnja leta. Promet njihove postojanke je tako nizek, da se koča sama ne more vzdrževati. Če ne bi prejeli subvencije po din 30.000.— od LO MO in OLO Novo mesto in nekaj manjših denarnih podpor od domače industrije, bi morali postojanko sploh zapreti. Društvo se je za finančno pomoč obrnilo na razne kolektive, na kar pa povečini sploh niso dobili odgovora.

V zvezi z razvojem planinstva in turizma na Dolenjskem pa bi bilo po njihovem mnenju važno razpravljati tudi o tem, kje naj bi tekla bodoča avtomobilska cesta Ljubljana—Zagreb. V pošteve prihajajo tri variante: ona ob Savi, druga blizu sedanje ceste Zagreb—Ljubljana, tretja pa po dolini Krke. Četudi kaže, da se projektanti nagibajo k drugi varianti, bi bilo odločujoče kroge zainteresirati za traso po dolini Krke, ki bi bila neprecenljive vrednosti za Dolenjsko. S tem bi bili dostopni

vsi najlepši kraji na Dolenjskem, tako jama pri Grosupljem, izvir Krke, Žužemberk, Soteska, Rog s svojimi zgodovinskimi kraji, Dolenjske Toplice, Luknja, Frata, Novo mesto, Otočec, Smarješke in Čateške Toplice. S povečanim obiskom turistov in planincev bi se Dolenjska tudi ekonomsko opomogla za več let pa bi bil s tem urejen tudi ves turistični in planinski razvoj Dolenjske.

Markacijski odsek je bil zelo dclaven in je izpolnil v celoti svoj plan. Tudi propagandni odsek z delom ni zaostajal. Za proslavo Gorjanskega bataljona je dne 1. maja 1953 izvedel organizacijo preskrbe skupaj z Okrajno zvezo borcev Novo mesto oz. Zvezo borcev St. Jernej, izvršil organizacijo proslave ob preimenovanju Sv. Jere v Trdinov vrh dne 15. in 16. VIII. 1953 na Gorjancih, prirejal izlete in vršil propagando za Gorjance. Potrudili se bodo, da bodo tudi za Planinski Vestnik pridobili nekaj novih naročnikov. Ze na občnem zboru samem se je prijavilo 12 novih naročnikov. Sklenili so, da bodo obnovili razgledni stolp na Trdinovem vrhu, popravili pot od glavne ceste do Gospodične in napeljali elektriko v svoj dom. Ker ima gozdna uprava namen razširiti cesto od Velikega placa do Krvavega kamna, kar bo izredno pomembno tudi za postojanko na Gorjancih, bodo člani društva po svojih močeh pomagali tudi pri tem delu. Še bolj se bodo povežali s PD Zagreb, pritegnili k delu mladino in posvetili posebno pozornost zimskemu športu. V Planinskem Vestniku bodo objavili več propagandnih člankov, prvega pa bo napisal tov. Severin Sali. Odbor bo tudi v novem poslovnem letu vodil tov. Kobe Roman.

Planinsko društvo v Litiji je pričelo s svojim delom šele pred dobrim pol drugim letom. V svoji sredi ima 121 članov in 6 pionirjev, žal, pa niti enega mladince. Občnega zbora dne 17. I. t. l. se je udeležilo le 45 članov. Vsa diskusija se je v glavnem vršila le okrog gradnje planinskega doma na Jančah (794 m), za kar ima že kupljeno zemljišče in tudi 40.000 kom. opeke. Janče so dobro poznane iz NOV, kjer so se vršile hude brobe z nemškimi okupatorjem, sedaj pa je priljubljena izletniška točka za Ljubljano in Zasavje. Vsa doslej zbrana denarna sredstva je društvo prejelo od raznih domačih podjetij in ustanov, prva darovalca — drobotnika — pa sta tov. Pleničar Janez in tov. Drnovšek Ivan, ki sta svojo nagrado din 35.000.—, ki sta jo prejela v tekmovanju od Gostinstra, darovala društvu in s tem položila bodoči planinski postojanki temeljni kamen. Denarno pomoč jim je tudi obljubil OLO Ljubljana-okol., občni zbor pa je društvo pooblastilo, da najame din 5.000.000.— posojila. Tov. Pavla Mešek in Franca Rabar je zbor izvolil za častna člana, ker sta to najstarejša člana PD Litija, ki že od leta 1903 sodelujeta pri društvu in sta kljub visoki starosti še vedno aktivna člana. Glede na večjo vključitev članov iz Smartnega se je društvo preimenovalo v »PD Litija-Smartno«. Novoizvoljenemu odboru bo tudi v bodoče načeloval tov. Žen Jože. Občni zbor sta pozdravila za PZS tov. Zinauer Milan in predsdenik občine Litije tov. Svetina Blaž, ki je zborovalcem sporočil, da je tudi občina votirala za gradnjo doma na Jančah din 200.000.—.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Izleti z mladino, DZS, Ljubljana 1953. Knjižica priročnega formata ima 163 strani in je opremljena z lepimi fotografijami. Knjiga je razdeljena v tri oddelke: splošna navodila, vzorni izleti in 114 priporočljivih izletov.

Prvi oddelek razpravlja v Uvodu o cilju in uspehu izleta, o krajih, kamor naj bi vzgojitelji mladino vodili ob vsakem letnem času in kako naj vzgojitelj z mladino ravna in kako se naj ji približa na izletu.

Sestanek pred izletom ima namen, da se udeležencem razloži namen izleta, da se opozore na rekvizite in opremo, ki naj jo imajo, na potrebno disciplino na poti, na kulturno vedenje v naravi in na hrano.

Na poti ima vodja nalogo, da pripelje mladino živo in zdravo na cilj in nazaj ter da ji pokaže vse, kar je nameraval in mogel. Vsak izlet mora imeti svojo vsebino — tudi nestrokovnen. Že v začetku je treba razložiti posebnosti poti in to po možnosti ilustrirati z zemljevidi. Povezati je treba mladino z naravo in ji odkriti njene sile in lepote ter s človekom in njegovim delom, zakaj narava in človek, ki se trudi z njo, šele ustvarjata najpopolnejšo živo sliko o resničnem, toplen življenju. Tako bo mladina že spotoma doživela mnogo in pot ji bo nepozabna.

Pri počitku, na cilju je priporočljivo zakuriti ogenj, ki nas bo ogrel, ki nam bo skuhal hrano. Ob njem je prijetneje počivati in se pogovarjati.

Drugi oddelek »Vzorni izleti« opisuje nekaj izletov in daje navodila za njih izvedbo in pripravo. Z živo besedo nas avtor poveže v najbližjo okolico našega kraja, na Šmarno goro, na Vrhniko obiskat rojstni kraj I. Cankarja ali pa k izviru Ljubljance, v Kamniško Bistrico, »zakladnico prirodnih lepote in pojavov«, v dolino Bele in drugam.

Povede nas v Bohinjsko stran na Studor, v Radovino, »najlepši planinski vrt v maju«, ki je tudi geološko zanimiv.

Dalje potujemo z njim v Vrata k Peričniku in na Triglav.

Nato pa se podamo na izlete na Kras. Najprej gremo v Škocjan pri Rakeku, kraj, ki ga obiščemo lahko ob vsakem letnem času ali vremenu in nam ne bo žal, če bo le skupina dovolj disciplinirana. Popelje nas s posebno skupino v Postojnske jame, gremo na Planinsko polje, kjer si ogledamo Vranjo jamo in požiralnike Unice ter tudi njen izvir Malograjsko jamo in romantično okolico.

Popelje nas na Cerkljiško jezero, ob katerem bi lahko hodili več dni in si ogledali vse njegove znamenitosti.

Geološko in zgodovinsko je zanimiv izlet v Predjamo, k Jamskemu gradu in v jamo za njim. Grad je sedaj zgodovinski muzej.

Tudi po Dolenjskem nas avtor vodi na ogled kraških zanimivosti na Radensko polje in njegovo okolico, jugovzhodno od Grosuplja.

V srednjem oddelku je iz raznih vodičev izbranih več izletov za pionirje in mladince ter za ljudi, ki hodijo v naravo s posebnimi cilji, da le najdejo mnogo lepega in zanimivega, — takih krajev pa je pri nas dovolj.

Na koncu je nekoliko nepopoln seznam literature, ki obravnava naše pokrajine.

Knjižico naj bi ne imel le vsak učitelj ali vzgojitelj mladine, pač pa naj si jo za ceno 130 din nabavi vsak, ki rad potuje in ki ljubi našo ožjo domovino.

Dušan Novak

August Gegenfurtner: Die Nacht in den Karawanken, Berggeschichten (Noč v Karavankah, gorske zgodbe) — Založba Rudolf Rother, München 1952.

V Zelenici, tisti mirni dolinici med Begunjsčico in Vrtačo, tam straši, tako neznansko straši, da vedo o tem povedati celo na Ankoglu v Vi-

sokih Turah. »Tam nekaj časa ni vse v redu, tako da se temu okolišu izogibajo. Mrtev graničar tava tam okoli, ki so ga pri koči ubili tihotapci in ki sedaj ponoči uganja strašanske reči.«

Tako da je pripovedoval pisatelju star vodnik v koči v okolici Ankogla, tam v Visokih Turah. Pisatelj je na to že pozabil. Čez leta pa se je »napotil iz Borovelj v dolino, prekoračil na Ljubelju mejo« — tako pravi dalje ta zgodba — »in šel po komaj zaznavni stezi, ki se vleče severno od Begunjščice (Begunschitza) proti Vrtači (Vertatschamassiv), po višini drugem vrhu Karavank. Ta okoliš je bil vedno malo obiskan; v vseh vzhodnih Alpah je skrajno samotni in tih. Maloštevne kočice so bile skoraj vseskozi neoskrbovane in se je bilo mogoče dneve in dneve potikati z vrha na vrh, ne da bi bil srečal človeka. Tem bolj pa je bil obljuden od planinskih živali vseh vrst; po planinskih pašnikih, polnih cvetja, so se prekučavali svizci (Murmeltiere) v neštevilu, med skalami so grleli snežni jerebi svoj svarilni klic in divje ovce (Wildschafe), v številu večkrat nad sto živali, so se pasle po kotlih in gorskih pobočjih in jih je bilo čudno videti v kocasti, umazani dlaki z debelimi, z volno poraščenimi repi.«

Dovolite, da štorijo za trenutek prekinem: Dejanje se vrši ne pred kakimi sto ali dve sto leti, temveč takrat, ko je tekla državna meja po Stolu in Vrtači, kajti v Avstriji tam ni bilo graničarjev. Svizec v Zeleniški koči napravim stalno zatočišče pod južnim stebrom Vrtače ... pričakoval sem sicer, da bom stopil v zelo puščoben kraj, pa so bila moja pričakovanja nadkriljena v naravnost hromeči meri. Mislil sem si tukaj, da sem prestavljen v Dantejev inferno. Silne doline (Dolinen), globoko zarezane globeli, po katerih

»Moj načrt« — nadaljuje pisatelj — »je bil usmerjen na to, da v mali Zeleniški koči napravim stalno zatočišče pod južnim stebrom Vrtače ... pričakoval sem sicer, da bom stopil v zelo puščoben kraj, pa so bila moja pričakovanja nadkriljena v naravnost hromeči meri. Mislil sem si tukaj, da sem prestavljen v Dantejev inferno. Silne doline (Dolinen), globoko zarezane globeli, po katerih

divjajo gorske vode, rajde vrhov, razklane po prepadih in žareče se svetleče strmine apnenčevih sten, so dražile dušo na čuden način. — Koča je napravljala zapuščen, nekoliko zanemarjen vtisk, kar pri odljudnosti tega gorskega okoliša med Begunjščico in Vrtačo ... tam ob jugoslovansko avstrijski meji pač ni čudno.«

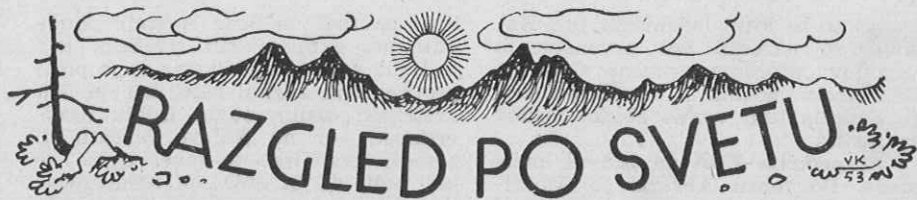
Kdor je hodil tod pred drugo vojno, ko se dejanje vrši, bo lahko sam ugotovil, kako daleč sega pisateljeva licentia poetica. Preko te pesniške svobode pa gre pisatelj, ko pripoveduje dalje:

»Že v dolini (t. j. v Borovljah) sem bil opozorjen, da bivanje v tem odljudnem, skoraj samo od tihotapcev in temnih elementov le prilično obiskovanem kraju pod okolnostmi ni bilo povsem varno in gostilničar v Borovljah mi je vsilil starinski revolver na bobenček, ki pa je bil vsekako sposoben, da vsaj prestraši ...«

V Zeleniški koči lista pisatelj nekaj časa po časnikih na mizi, sam je, spat leže, nekam čudno mu je pri duši, na um mu pridejo zgodbe o divjih lovcih, tihotapcih, ciganih in končno seveda tudi štorija o ubitem graničarju. Končno le zaspi, zbudi ga ropot pri oknu, vidi tam v temi čudno glavo nekake pošasti. Seveda ustrelj vanjo, čemu pa sicer revolver? Nato nastane mir. Zjutraj najde pod oknom zunaj v glavo zadetega — kapitalnega koštruna.

To in taka je bila Noč v Karavankah! Postavljena je na čelo še nekaj drugim iz drugih alpskih predelov in zato je dobila zbirka po njej svoj naslov. Vse so bolj ali manj fantastične, večkrat naravnost grozotne, a se večinoma lepo končajo. Lahko pa se reče, da ta iz Karavank med njimi ni najboljša. Naše bralce ne bodo zanimale in ti naj nam oprostijo, če smo se s prvo obširneje bavili. Hoteli smo jim pokazati, kaj vse zmore fantazija pri opisu znane jim pokrajine in da pri naših sosedih še vedno ni izginilo tisto naziranje, da je za pot v Jugoslavijo za vsak primer, morda samo za strah, potreben tudi — revolver!

Dr. Pr.

Nebo nad Mt. Everestom je ob lepem dnevu črnikasto. Zgodi se tudi, da se pri belem dnevu na njem vidi-jo zvezde, piše »Rassegna alpina«, ki z grenkobo ugotavlja, da Italijani po drugi svetovni vojni niso našli niti moralnih niti materialnih sredstev, da bi organizirali ekspedicijo na Čomolungmo. To da je spričo več kot stoletne tradicije italijanskega alpinizma sramota. »Rassegna alpina« razvija živahno propagando, da bi Italija to popravila. Izšla je v italijanskem prevodu Shiptonova knjiga »Napad na Mt. Everest« (Assalto all' Everest) in zbornik »Italijanski alpinizem v svetu«. Cena 2500 lir.

Gladina alpskih jezer se zelo izpreminja. Tako n. pr. je ob Lago Maggiore na merilni pripravi razvidno, da je srednji vodostaj od l. 1868 do 1945 193,18 m; l. 1922 je bil vodostaj 191,99 m, medtem ko je l. 1868 znašal 200,23 m. Razlika znaša torej celih 8,24 m.

Zmagovalci Himalaje so zaradi svoje redkosti in močnatosti zelo iskan »artikel«, ne samo pri redakcijah, marveč tudi pri ženskah. To je okusil tudi sir Edvard Hillary, ki so ga z ženitnimi ponudbami ženske kar zasule. Mnoge snubiteljice so mu poslale tudi slike. Ena je pripisala: »Če Vas ne mika, sliko vrnite!« Hillary je seveda željo izpolnil — namreč sliko vrnil. Sicer pa se je Hillary poročil septembra 1953 s hčerko predsednika novozelandskega alpskega kluba.

Šerpa Tensing, nekdanji kuli, gorski vodnik in vodja nosačev, zmagovalec najvišjega vrha na zemlji, se je na svojem potovanju po Evropi zanimal tudi za socialni položaj postrežkov. Vprašal je londonske komisionarje na kolodvoru, koliko zaslužijo, če prenašajo ves dan dvakrat večji tovor kakor on na Himalajo. Ko so mu odgovorili, da ca. 20 000.—din na mesec, je sklenil, da bo v Solokhumbu, doma, ustanovil nosaško

družbo in pri prihodnjih ekspedicijah dosegel večji zaslužek. Himalajski nosači naj bi dobili uniformo, pravico do združevanj in do štrajka ter do sezonske doklade. Tensing je doslej zaslužil 300 do 400 din na dan.

Višinsko evforijo (dobropočutje) so potrdile tudi letošnje ekspedicije. Pas nad 7500 m terja umetnih poživil: kisik, pervitin, maksiton, padutin, coca-čaj, dekstro-energen in podobno. Ta sredstva zvečajo energijo in odpornost in jamčijo vzdržljivost, če jih jemlješ v pravih količinah. Imajo evforične in depresivne posledice, množe pozitivno substanco do osrečujočega višinskega občutja (evforije), do višinskega opoja in po nekem času izzvene v halucinacijah z bolj ali manj negativnimi posledicami. Tudi Herman Buhl je ta sredstva uporabil in je v svojem predavanju priznal, da je na vrhu Nanga Parbata doživel »neverjetno višinsko občutje, o kaki evforiji pa ni bilo ne duha ne sluha«. Buhl je svojevrsten rekorder v vsakem pogledu. Doslej je bila v Himalaji povprečna norma 500 m višinske razlike na dan, on pa je naredil 1300 m višinske razlike na 6 km daljave. Klub, čigar član je Buhl, je priredil njemu na čast večerjo, podaril Buhlu sliko Nange Parbata, Buhlova žena pa je dobila šopek cvetja.

Ararat, gora, kjer naj bi bil pristan Noe, je zamikala Amerikance, ki so se pod vodstvom polkovnika Edson D. Raffa povzpeli nanjo. Vsi so bili člani amerikanske vojaške misije. Ker je Ararat na meji med Turčijo in SZ, so jih sovjetske oblasti obdolžile špionaže.

Spitzbergi so še vedno predmet raziskovalnih ekspedicij. Poleti 1953 so se tja napotili trije Švedi (Gillis Billing, Anders in Vereni Bolinder) ter Avstrijec Hans Gsellmann. Poslednji je na polotoku Brogger preplezal 1000 m visoko pečino (IV.—V.).

Ostali so se lotili ledeniških tur. Kasneje so naredili več prvenstvenih vzponov: prečenje grebena Conway, Trikonški ledenik i. dr. Ekspedicija je nabrala tudi veliko zbirko fosilov in rastlin.

Ekspedicija ZDA na K2 ni imela sreče. Po rebru Abruzzi so Amerikanci rinili proti 8611 m visokemu vrhu, pa jih je zadrževal pet dni trajajoči snežni vihar. V tem je podlegel geolog Arthur H. Gilkey. Vodja ekspedicije je bil Charles Houston, ki je že l. 1950 skušal priti na Mt. Everest. »Times of India« je poročal, da je bila ekspedicija šest dni brez pomoči priklenjena tik pod vrhom na ledenem pobočju. Ko se je vreme izboljšalo, je vodja velel umik. Skupina bo baje naskočila K2 še enkrat.

Dr. Herbert Tichy, razboriti avstrijski znanstvenik, je ponovno dobil vizum za Nepal s pripombo, da nepalska vlada pričakuje od njegove ekspedicije velik znanstven uspeh. Ekspedicija bo stala 80 000 šilingov (1 600 000 din), šestino te vsote je dalo avstrijsko prosvetno ministrstvo, vse drugo bodo krili dohodki Tichyjevih knjig in oddanih založniških pravic. Opremo so nudile razne avstrijske tvrdke. Avstrijska himalajska ustanova ni prispevala ničesar. Ta podpira v prvi vrsti čisto gorniška podjetja. Tichy pa je vedno hodil sam in to hoče ostati. Raziskuje deželo in ljudstvo, vrhovi mu niso bistveni cilj. Njegov poizkus, da se povzpne s šerpo Kitarjem na 7720 m visoki Gurlla Mandhata l. 1936, pa je bil za samohodca gorniško veledelo. Pri 7200 m ga je potisnil nazaj snežni vihar. »Azijski« doktor pa to turo še vedno imenuje skromen poskus.

12. vzpon preko Eigerja sta opravila dva nemška mladina Albert Hirschbichler in Erhard Riedl 11.—13. avg. 1953.

Protí nacionalizmu v alpinizmu se zavzema Hellmut Schöner v epilogu k Nanga Parbatu. Nima smisla pretiravati pomena, ki ga ima uspešen ali neuspešen vzpon na najvišje vrhove sveta, češ general Nagib in Mau-Mau zaradi angleške zmage na M. Everestu ne bodo prav nič spremenili odnosov do angleškega imperializma, Pakistan pa zaradi nemške zmage na Nanga Parbatu ne bo povečal uvoznih kontingentov nemški industriji,

Rusi pa tudi ne bodo Avstriji popustili pri okupacijskih stroških, ker je Buhl Avstrijec. Schöner se je proti pretiravanju zagnal zato, ker je nek avstrijski časnik očital Buhlu nezavednost, ker na Nanga Parbatu ni zasadil avstrijske zastave. Upira se mu tudi, da bi obranjen osemstočakov, ki je verjetno nastopilo, postalo zgolj športno podjetje. Ali ni smotrnejše, da športnike dopolnjujejo zoologi, botaniki, geologi, meteorologi in topografi?

Mladinski problem v alpinizmu naj bi bil po Egonu Hoffmannu v tem, ker današnja mladina do gora nima več tistega spoštovanja, kakršnega so imeli stari. Tehnizacija alpinizma je iz alpinskega slovarja črtala besedo »nemogoče«, mladina ima zdaj hitrejši, skokovit razvoj, začetniki se podajajo v VI. stopnjo, ki je najmanj za dve stopnji težja od one, ki je za ekstremno veljala pred 30 leti. Ker mladina nerada historizira, se premalo zamika v literarno izročilo nekdanjih gornikov in s tem zanemarja nedvomne vrednote. Starejše generacije ne jemlje za zgled, ker ta nima uprtih oči v prihodnost, ker je okorela. Glavno pa je, da mladina še vedno čuti potrebo po gorah. Planinske organizacije se s tem lahko okoriščajo v mladinskih odsekih, tečajih in skupinskih izletih. Gre le za to, kdo in kako to vodi. Če je alpinistika zašla v športno rubriko in v dnevni tisk, je to — po Hoffmannu — že zato narobe, ker je še vedno majhen krog tistih, ki jih alpinistika miha, nedvomno manjši, kot je krog navijačev za ta ali oni drugi šport. Dalje je značilno, da je v mladih vrstah zmanjkalo smisla za »srednjo pot«, to je za srednje težke ture. Tudi Hoffmann je mnenja, da se torej spreminja le oblika, ne pa vsebina alpinizma, da torej o resnični krizi ali o skrajno težkem mladinskem problemu nima smisla govoriti.

Österreichische Touristenzeitung, glasilo ÖTK, je v septembru l. 1953 že poročalo o Kugyjevem spomeniku v Trenti, ki da je sad dela »idealno mislečih ljudi v SPD«. Posebej navaja govor dr. Mihe Potočnika, ki je izražal »duha bratske povezanosti med planinci vseh narodov, kakršnega je gojil Kugy in kakršen naj vedno živi«.

*Ali ste si že
oskobelili zavarovanje zopet nezgode?*

Sprostite se gmotnih skrbi v primeru nesreče in predajte se polnemu užitku v Vašem športu. Skrbi preložite na zavarovanje.

Lahko se zavarujete skupinsko v okviru Planinskega društva, lahko pa tudi posamezno za vsote, ki odgovarjajo Vašim zahtevam. Premije in pogoji so ugodni!

Državni zavarovalni zavod

RAVNATELJSTVO:

LJUBLJANA, Miklošičeva 19, tel. 21-777

PODRUŽNICE:

CELJE, Titov trg 1, tel. 23-45

KRANJ, Prešernova ulica 10, tel. 534

KRŠKO, Gubčeva 12, tel. 13

LJUBLJANA-MESTO, Ljubljana, Beethovnova 10, tel. 21-023

LJUBLJANA-OKOLICA, Ljubljana, Miklošičeva 17, tel. 21-776

MARIBOR, Partizanska cesta 47, tel. 21-34, 21-01

MURSKA SOBOTA, Lendavska cesta 22, tel. 95

NOVA GORICA, Cesta IX. korpusa 1, tel. 79

NOVO MESTO, Sokolska 1, tel. 150

POSTOJNA, Jamska ulica 5, tel. 28

Zastopstva v vseh večjih krajih Slovenije!

TISKARNA

»*Jože Moškic*«

LJUBLJANA

Nazorjeva ulica št. 6

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov in pečatov

Parinova ul. 33
tel. 22-664
21-732

Planinci, športniki!

Nešteto planinskih koč in domov v naših lepih planinah je bilo zgrajenih s skupnimi napori po načelu opeka na opeko: planinski dom.

Naša industrija, ki z naglim tempom raste, potrebuje za svoj nadaljnji razvoj vedno več surovin. Odpadki papirja, železa, tekstila, barvastih kovin, kosti itd. so dragoceno dopolnilo surovinam. Ti se pojavljajo pri vsakdanjem delu v pisarnah, doma, v delavnicah, na izletih itd., itd. Z nekoliko požrtvovalnosti lahko te odpadke, ki so za vas malo vredni, usmerimo tovarnam.

Kila na kilo odpadkov — hitrejši razvoj industrije in cenejša proizvodnja!

Odkupne postaje odpadkov so v vseh večjih krajih Slovenije!

Inštitut za elektrozveze

Projektiramo in razvijamo

stroje in naprave s področja elektronske industrije ter industrije sredstev elektrovez, predvsem za telefonijo po visokonapetostnih in telefonskih vodih ter za brezžične zveze.

Izdelujemo

aparature za merilno tehniko in termično obdelavo.

Dobavljamo in montiramo

opremo, projektiramo zveze ter dajemo strokovne nasvete.

Naslov:

LJUBLJANA, Linhartova 35

Poštni predal 247

Telefoni: 23-965, 23-966

Telegrami: ELEKTROZVEZE LJUBLJANA

Tek. račun: Narodna banka FLRJ, Ljubljana, 602-T-87

Zastopstvo:

Beograd, Bulevar Revolucije 74-76

Poštanski fah 99

Potrošniki!

Zahtevajte

v trgovinah

VOLNE
TKANINE

*cenovno
tvarne*

Banka

Kesmanovič

PARAČIN

Tovarniška zaloge v Ljubljani

Mačkova ulica št. 1

Planinci!

Športno konfekcijo,
opremo in ostale potrebščine
za izlete si nabavite najceneje
v naših prodajalnah

